

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Man blir nog lite mer som sin omgivning”

En kvalitativ studie om hur tjejer konstruerar identitet

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Matilda Herrström & Elin Israelsson

Handledare: Leila Billquist

Tack!

Vi vill tacka tjejerna som medverkade i vår studie och gjorde uppsatsen möjlig.

Ett stort tack vill vi också ge till vår handledare Leila Billquist som genom god vägledning stöttat oss i vårt uppsatsarbete.

ABSTRACT

Titel: ”Man blir nog lite mer som sin omgivning” – en kvalitativ studie om hur tjejer konstruerar identitet

Författare: Matilda Herrström & Elin Israelsson

Nyckelord: Identitet, tjejer, socialkonstruktivism, omgivning

Syfte: Vi vill undersöka hur tjejer i två olika åldersgrupper och olika sociala sammanhang upplever och ser på identitet. I enlighet med det socialkonstruktivistiska synsättet granskar vi hur identitet konstrueras i den sociala interaktionen. Med ett socialkonstruktivistiskt perspektiv studerar och analyserar vi omgivningens påverkan och dess betydelse för tjejernas identitetsarbete.

Frågeställningar:

- Hur beskriver tjejer sin identitet?
- Vilka aktörer anser tjejer vara viktiga för identitetsskapandet och på vilket sätt är de viktiga?
- Vilka faktorer påverkar tjejer i deras identitetsskapande och på vilket sätt har dessa faktorer påverkat dem?

Metod: Uppsatsen har en kvalitativ ansats och en hermeneutisk – fenomenologisk förståelsegrund. Teorierna vi valde att ha som utgångspunkt i studien var; socialkonstruktivism, symbolisk interaktionism, Goffmans mikroperspektiv samt Eriksons psykosociala identitetsteori. Datainsamlingen genomfördes i form av två gruppintervjuer med respondenter som representerade två olika åldrar, tjejer i nionde klass och tjejer som går tredje året på gymnasiet. Intervjufrågorna konstruerades utifrån sex teman; tjej, familj, skola, vänner, förebilder och framtid. Ur vår empiri skapade vi nya underteman som fångade essensen i tjejernas berättelser. Det strukturerade intervjumaterialet analyserades utifrån ovanstående teorier och i en diskussion belyste vi likheter och skillnader mellan de två grupperna.

Resultat: Det vi fann mest framträdande i resultaten från denna studie var omgivningens betydelse för identitetsarbetet. Samhörighet och tillhörighet visade sig vara av stor betydelse. Familj, vänner och skola förefaller vara faktorer som påverkar och bidrar till hur tjejers identitet tar form. Ytterligare en väsentlig faktor som påverkar identitetskonstruktionen ter sig vara hur tjejerna förhåller sig till och möter rådande normer i samhället.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund & syfte	1
1.1 Inledning.....	1
1.2 Problemformulering.....	1
1.3 Syfte & frågeställningar.....	2
1.3.1 Syfte.....	2
1.3.2 Frågeställningar.....	2
1.4 Uppsatsens fortsatta disposition.....	2
2. Tidigare forskning	3
2.1 Rethinking Girls At Risk – Gender, Race and Class Intersections and Adolescent development.....	3
2.2 Inte samma lika – identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel.....	4
2.3 Like circles on the water – A Study of Adolescent Identity.....	5
3. Teoretiska perspektiv och begrepp	7
3.1 Teoretiska perspektiv.....	7
3.1.1 Socialkonstruktivism.....	7
3.1.2 Symbolisk interaktionism.....	8
3.1.3 Goffmans mikroperspektiv.....	8
3.1.4 Eriksons psykosociala identitetsteori.....	9
3.2 Begrepp.....	10
3.2.1 Identitet & självbild.....	10
3.2.2 Intersektionalitet.....	14
4. Metod	15
4.1 Kvalitativ forskningsansats.....	15
4.2 Fenomenologi och hermeneutik som förståelsegrund.....	15
4.3 Förförståelse.....	16
4.4 Urval & avgränsningar.....	16
4.5 Datainsamling.....	18
4.5.1 Kvalitativa gruppintervjuer.....	18
4.5.2 Presentation av intervjuguidens utformande och form.....	20
4.6 Etiska reflektioner.....	20
4.7 Analysmetod.....	22
4.7.1 Fenomenologi och hermeneutik som analysmetod.....	22
4.7.2 Tillvägagångssätt vid analys.....	22
4.7.3 Transkribering.....	23
4.8 Validitet, reliabilitet & generaliserbarhet.....	23
4.9 Sammanfattande diskussion kring metod.....	24
5. Resultat & analys	26
5.1 Tema tjej.....	26
5.1.1 Gruppintervju A.....	26
5.1.2 Gruppintervju B.....	29
5.2 Tema familj.....	31
5.2.1 Gruppintervju A.....	31
5.2.2 Gruppintervju B.....	32
5.3 Tema skola.....	33

5.3.1 Gruppintervju A.....	33
5.3.2 Gruppintervju B.....	34
5.4 Tema vänner.....	35
5.4.1 Gruppintervju A.....	35
5.4.2 Gruppintervju B.....	36
5.5 Tema förebilder.....	37
5.5.1 Gruppintervju A.....	37
5.5.2 Gruppintervju B.....	38
5.6 Tema framtid.....	38
5.6.1 Gruppintervju A.....	38
5.6.2 Gruppintervju B.....	40
5.7 Sammanförande diskussion.....	40
5.8 Avslutande reflektioner.....	43
6. Referenslista.....	45
6.1 Tryckta källor.....	45
6.2 Elektroniska källor.....	46
6.3 Artiklar & avhandlingar.....	47
7. Bilagor.....	48
7.1 Intervjuguide.....	48
7.2 Missivbrev.....	51

1. Bakgrund & syfte

1.1 Inledning

Vår uppsatsidé tog sin form under en promenad i Slottsskogen. Diskussionen cirkulerade kring ungdomar och deras möjligheter och förutsättningar för att kunna konstruera en identitet och en god självbild. Vi resonerade kring vilken påverkan omgivningen har i utvecklandet av ungdomens identitet. Vidare kom diskussionen att handla om vilka i omgivningen som är av betydelse för ungdomar idag. Våra tankar leddes till bland annat familj, skola, uppväxtområde som viktiga påverkansfaktorer. Då vi presenterade vårt uppsatsämne för nära och kära fick vi en hel del feedback, bland annat så kom Janne Josefssons dokumentär ”På rätt sida älven” på tal. Denna dokumentär skildrar ungdomars villkor och förutsättningar för uppväxt i två stadsdelar i Göteborg - Örgryte och Biskopsgården. Vi blev intresserade av Josefssons dokumentära reportage som fick bli vår inspirationskälla samt styra oss i vår fortsatta planering av studien. Vi fann att det gjorts en uppföljningsstudie där intervjupersonernas nuvarande livssituation skildrades. De medverkandes uppväxt och bakgrund visade sig vara betydelsefull för hur deras vuxenliv hade tagit form.

Utifrån denna inspirationskälla påbörjade vi planeringen och researchen inför vår studie. Vi beslutade oss för att undersöka hur tjejer i ovannämnda stadsdelar konstruerar sin identitet i förhållande till sin sociala omgivning. Efterhand stötte vi på problem då vi inte lyckades att få ihop respondenter i båda stadsdelarna. Vi tvingades tänka om men ansåg det fortfarande vara intressant att undersöka hur tjejer ser på identitet i en av de valda stadsdelarna. Då antalet respondenter i stadsdelen slutligen blev färre än vad vi planerat bestämde vi oss för att komplettera antalet med ytterligare en intervjugrupp. Denna grupp kom att representera en annan åldersgrupp och vi fann det fortsatt intressant att studera tjejer i två olika åldrar. Ytterligare en aspekt kom att bli deras skilda etniska ursprung. Vår studie kom alltså att ta sig en annan form än vår ursprungliga idé, en djupare diskussion kring händelseförloppet redogörs i metodkapitlet nedan (se kap 4 metod).

Med utgångspunkt i ovannämnda omständigheter diskuterade vi huruvida en individs sociala verklighet är ett resultat av en mellanmänsklig interaktion och om den är socialt konstruerad. Vi resonerade kring den personliga identiteten, hur den skapas i samspel med andra och delvis bidrar till individens egna uppfattning om vem hon är. Under ungdomsåren blir individens identitetsarbete särskilt påtagligt då hon befinner sig mellan barndom och vuxenliv. Nya känslor och tankar som dyker upp, nya möjligheter och erfarenheter samt en ökad ångest och osäkerhet är frågor hon ställs inför. Detta var ämnen vi fann intressanta att undersöka. Vår studie kom slutligen att ta sitt avstamp i dessa tankar kring tjejers syn på konstruerandet av identiteten.

1.2 Problemformulering

Att befinna sig mitt mellan barn- och vuxenvärlden kan vara svårt att hantera. Individen skall under denna period försöka finna sin egen vuxenidentitet parallellt med att hon i vissa avseenden fortfarande är barn. Perioden kan beskrivas som en brytningstid som både inrymmer en omedveten sorg över att tvingas lämna barndomen samt en önskan att få bli fri och oberoende (Olsson, 2001). Kraven som ställs på unga tjejer idag är mycket höga, att lyckas och vara bäst är något unga tjejer sedermera tvingas ta ställning inför. Detta resulterar i en ständig balansgång mellan att försöka passa in och samtidigt vara speciell. Adolescensen är en omtumlande tid som präglas av en osäkerhet och en rädsla för att inte passa in och duga som man är. Under denna period blir omgivningens bekräftelse på den man är viktig (Fogelqvist & Zakai, 2001). Samhällsklimatet och trycket på arbetsmarknaden ökar vilket medför att många föräldrar måste arbeta mer. Samhället har under 1900-talet skurit ner på viktiga resurser inom skol- och fritidsverksamheter. Sällan rör sig lärare numera på skolgårdarna och det har blivit svårare att få komma till kurator på skolan. Att ha en vuxen i sin närhet att vända sig till i situationer då den unga behöver det är viktigt (Olsson, 2001). I uppsatsens

följande kapitel kommer vi att diskutera unga tjejers möjlighet till att själva konstruera sin identitet i förbindelse med sin omgivning. Att lyfta frågor kring och låta tjejerna själva definiera sin verklighet blir viktigt i koppling till socialt arbete. Kanske behöver det sociala fältet kompletteras med ytterligare förstärkning i någon form för att stödja unga tjejer i deras identitetsarbete?

1.3 Syfte & frågeställningar

1.3.1 Syfte

Vi vill undersöka hur tjejer i två olika åldersgrupper och olika sociala sammanhang upplever och ser på identitet. I enlighet med det socialkonstruktivistiska synsättet granskar vi hur identitet konstrueras i den sociala interaktionen. Med ett socialkonstruktivistiskt perspektiv vill vi studera och analysera omgivningens påverkan och dess betydelse.

Ett socialkonstruktivistiskt synsätt innebär i denna studie att det inte finns en sanning eller en verklighet bortom den enskilda individens subjektiva beskrivning av den. Allt konstrueras i samspel med andra. Individ och verklighet kan inte åtskiljas, det som blir möjligt att studera är hur individen förhåller sig till sig själv och sin egen verklighet samt hur hon agerar inom denna (se 3.1.1 socialkonstruktivism).

Vi kommer att benämna våra respondenter som tjejer genom hela denna uppsats i enlighet med Margareta Forsbergs (2005) diskussion kring ordvalen mellan tjej och flicka. Hon menar att ordet flicka lätt får en anstrykning av infantilisering, omogenhet och beroende medan ordet tjej representerar en mer självständig individ. Under intervjuerna benämnde respondenterna sig själva som tjejer och vi anser därmed att "tjej" faller sig naturligt att använda då vi talar om våra respondenter. Vi, liksom Forsberg, kommer dock att använda forskarnas egna ordval då vi presenterar tidigare forskning, teorier och begrepp. Begreppet konstruktivism kommer vi att använda utifrån Ingrid Sahlins (2002) resonemang kring begreppsförklaringarna konstruktivism och konstruktionism. Hon menar att ordvalet konstruktivism är mer vanligt att använda inom de nordiska språken och att det inte finns någon klarhet huruvida de olika stavningarna ger olika betydelser för ordet.

För fördjupning i ämnet kopplat till vårt syfte använder vi oss av nedan beskrivna frågeställningar. Vi låter fortsatt dessa vägleda oss genom uppsatsprocessen.

1.3.2 Frågeställningar

- Hur beskriver tjejer sin identitet?
- Vilka aktörer anser tjejer vara viktiga för identitetsskapandet och på vilket sätt är de viktiga?
- Vilka faktorer påverkar tjejer i deras identitetsskapande och på vilket sätt har dessa faktorer påverkat dem?

1.4 Uppsatsens fortsatta disposition

Utifrån ovannämnt syfte, problemformulering och frågeställningar inleder vi denna uppsats med ett kapitel som berör relevant tidigare forskning. Därefter följer ett avsnitt med teoretiska perspektiv och begrepp som väglett oss genom uppsatsprocessen. Vi beskriver i ett metodkapitel vårt arbetssätt och hur vi gått tillväga i undersökningen. Slutligen presenteras ett avsnitt med resultat, analys och diskussion, kring vår insamlade empiri. Följt av referenslista finnes tillsist bilagor såsom missivbrev och intervjuguide att läsa.

2. Tidigare forskning

Vi kommer i detta kapitel att presentera och diskutera tidigare forskning som vi anser vara relevant för vår studie och dess syfte. Databaser vi använde oss av för den svenska forskningen var Libris och Gunda samt Artikelsök inom Dagspressdatabasen i Göteborgs universitetsbibliotek. Sökorden vi använde oss av var bland andra; identitet, ungdom, flicka, tjej, tonårsflicka, självbild, social identitet, adolescens. Dessa ord kombinerade vi i olika konstellationer och vi använde oss av olika funktioner såsom booleska operatörer och trunkering för att maximera sökresultaten. För den internationella forskningen nyttjade vi Göteborgs universitetsbiblioteks databastjänster, främst Social Services Abstracts men också CSA Social Sciences. Sökord vi använde i dessa databaser var bland andra; identity, youth, girl, young, adolescence, young women, social identity och vi använde oss av samma sökfunktioner som vid sökningarna efter svensk forskning.

En del av sökresultaten bestod av forskning gällande tjejer och sexuell identitet. Vi avgränsade oss gällande denna aspekt av identitet då vi fann det mer intressant att belysa andra delar av detta fenomen. Tjejerna tog inte heller upp den sexuella aspekten under intervjuerna vilket ytterligare motiverar att vi valt bort denna aspekt i vår studie. Vi vill dock påpeka vår medvetenhet kring den sexuella identitetens betydelse för tjejers utveckling. Nedan följer sammanfattningar kring tidigare forskning vi funnit intressant och relevant för vår studie.

2.1 Rethinking Girls At Risk – Gender, Race and Class Intersections and Adolescent Development

I artikeln "*Rethinking Girls At Risk: Gender, Race and Class Intersections and Adolescent Development*" (2002) presenterar Laura S Abrams en ny teori om flickors identitetsutveckling och deras sökande efter en autentisk identitet. Befintliga identitetsteorier som berör ungdomar till exempel Eriksons psykosociala teori, Bronfenbrenners "individ i miljö" – teori och feministisk teori beskrivs, diskuteras och kritiserar av författaren. Baserat på styrkor och begränsningar inom dessa teorier introducerar Abrams en ny teori. Författaren har ett intersektionellt synsätt där kön, klass och etnisk bakgrund tillsammans spelar en viktig roll i flickors identitetsutveckling. I artikeln diskuteras också unga kvinnors förmåga att motstå normer och stereotypa bilder av dem själva under just sökandet efter en äkta identitet.

Abrams (2002) börjar som ovannämnt med en genomgång av tidigare teorier som behandlar ungdoms identitetsutveckling. Eriksons psykosociala teori om identitet är den första som beskrivs och diskuteras (se 3.1.4 Eriksons psykosociala identitetsteori). Abrams är kritisk till hur denna teori kan kopplas till flickor då Eriksons material främst är baserat på undersökningar av unga vita män. Hon ifrågasätter också huruvida teorin är användbar när det gäller ungdomar med annan etnisk bakgrund eller social klass då Erikson inte diskuterat de olika förutsättningarna som finns för olika personer i olika delar av världen. Abrams menar dock att Eriksons teori berört många intressanta aspekter som till exempel utmaningarna till individuation och vännernas betydelse för identitetsutvecklingen. Den fortsatta diskussionen handlar då enligt författaren om att införliva ett intersektionellt perspektiv i denna teori.

Abrams (2002) diskuterar Bronfenbrenners teori om miljöns inverkan på människan och talar om olika ekosystem. Denna teori bygger på det psykosociala perspektivet men tar större hänsyn till kulturella skillnader. Diskussion kring utveckling av denna teori menar att barn och unga som växer upp i fattiga miljöer löper större risk för en nedsatt intellektuell, emotionell och social kompetensutveckling. Det betonas att fattigdom är det största hotet mot ungdomars utveckling. Abrams diskuterar kritiken mot denna teori som består i att det finns en risk för stigmatisering och en klandring av de individer som lever i en fattig miljö. Kritikerna vill istället rikta uppmärksamheten mot de strukturella processerna snarare än mot de individuella. Även denna teori bygger på manlig

utveckling och det förs ej resonemang kring huruvida teorin kan tillämpas på unga kvinnor. Dock skriver Abrams att denna teori har stor betydelse för det preventiva sociala arbetet som bedrivs.

Abrams (2002) diskuterar därefter Gilligans feministiska teori som hon anser vara ett naturligt komplement till de ovan nämnda teorierna då den fokuserar på skillnader mellan könen och på kvinnlig utveckling. Flickors socialisation till den kvinnliga könsrollen och till ett relationellt förhållningssätt skapar en konflikt som har en negativ påverkan på självbilden. Kritiken består i att denna teori inte ger något utrymme för flickor och unga kvinnor att ändra på de patriarkala förhållande som råder. Ytterligare en kritik är att teorin inte representerar tillräckliga variationer av etniska bakgrunder eller sociala skillnader.

Avslutningsvis ger Abrams (2002) exempel på studier som betonar olika faktorer (kön, klass, etnisk bakgrund) som viktigast för unga kvinnors utvecklande av en identitet. Författaren menar att dessa inte ska ses som skilda från varandra utan bör ses sammankopplade. Abrams framhäver dock att dessa faktorer kan ha olika stor påverkan på flickorna beroende på i vilken social kontext och i vilket samhälle man lever i. Vidare menar författaren att alla flickor oavsett social klass eller etnicitet besitter kapacitet att motstå den stereotypa bilden av vad en kvinna bör vara och istället själva kan definiera denna. Det skapas då nya möjligheter för unga kvinnor att finna nya roller och få en autentisk självkänsla och identitet.

Denna artikel anser vi vara intressant då Abrams ger ett intersektionellt perspektiv på unga kvinnors utvecklande av identitet. Detta synsätt är i linje med vår utgångspunkt som är att det finns många olika faktorer som påverkar identitetsutvecklingen. Abrams talar också om den kontextuella betydelsen för flickors utveckling och den sociala aspekten vilket vi finner relevant för vår studie. I artikeln diskuteras flickor med annan etnisk bakgrund, deras utmaningar att konstruera sin identitet i ett samhälle där de är marginaliserade. Vi finner Abrams diskussion kring kulturella skillnader intressant i koppling till vår studie. Hon menar att det kulturella fenomenet inte endast bör vara begränsat till den etniska aspekten utan snarare bör innefatta flera olika perspektiv och förklaringar. Den kulturella skillnaden kan komma att bli intressant i vår studie då vi har respondenter från två olika städer som på olika sätt liknar och skiljer sig från varandra.

2.2 Inte samma lika – identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel

Denna avhandling av Åsa Andersson (2003) behandlar, som titeln avslöjar, tonårsflickors identifikationer i en multietnisk stadsdel i Göteborg. Vi kommer att göra nedslag i detta arbete och ge exempel på olika resonemang Andersson gör utifrån sitt material. Studien är narrativ där författaren fokuserar på tre olika meningssammanhang; kön, etnicitet och plats. Andersson använder sig av begreppet interkontextualitet för att få en större förståelse för flickornas berättelser. Med det menas hur den aktuella kontexten och situationen spelar in på vad som sägs samt på vilket sätt det sägs.

Då Andersson (2003) talar om flickornas identifikationer med stadsdelen de bor i menar hon att det råder en ambivalens. Det finns både ett försvar av stadsdelen samtidigt som flickorna inte vill identifiera sig med bilden av hur en person boende i stadsdelen brukar framställas. De flickor med annan etnicitet än svensk som inte känner sig hemma i Sverige känner sig dock hemmahörande i stadsdelen då den enligt dem själva ses som icke-svensk. Det fanns också flickor med svensk etnicitet som ser sig som invandrare i stadsdelen. Andersson beskriver hur generaliserande benämningar som ”utlänning” och ”svensk” verkar representera olika sorters samhällsklasser. När flickorna talar om ”riktiga” svenska familjer menar de att dessa bor i villor i medelklassområden. Etniciteten verkar likställas med vilken klasstillhörighet man har vilket är beroende av vilken plats man bor på. Andersson ger ytterligare exempel på och fördjupar diskussionen kring flickornas identifikationer och disidentifikationer med och i denna stadsdel. Författaren talar om en diasporisk identi-

tet där hon menar att identiteten är konstruerad av både platser man varit på och där man nuvarande befinner sig. Tillsammans är dessa faktorer av betydelse för vem man är och blir.

Vi har som ovan nämnt enbart gjort vissa nedslag i denna avhandling och vi har därmed valt bort några diskussioner Andersson för. Då avhandlingen är omfattande har vi av platsskäl fått välja ut de delar vi anser vara extra relevanta för vår studie och vi vill då hänvisa till avhandlingen för fördjupande läsning. Studien är intressant för oss då författaren utgått ifrån en stadsdel i Göteborg med liknande förhållanden stadsdelen där vi träffat våra respondenter. Under planeringen av uppsatsen hade vi inte för avsikt att djupgående diskutera etnicitet i förhållande till identitet. Under gruppintervjuerna talade dock tjejerna om ursprung som viktigt för vem man är och vi ansåg det då vara av intresse att ta upp forskning kring detta ämne. Det Andersson diskuterar kring svenskhet och icke-svenskhet ser vi liknande tendenser till i vår studie. Vad vi också anser vara intressant i denna avhandling är Anderssons interkontextuella synsätt som betonar sammanhangets betydelse för vad man säger och gör. Kontexten betonas ytterligare i och med utvecklingen av begreppet ”diasporisk identitet” där platser man varit på och för närvarande är formar individen. Detta stärker vår ståndpunkt att de sociala konstruktioner vi befinner oss i också påverkar konstruktionen av den egna identiteten. Vi ser också ett intersektionellt perspektiv i denna studie då Anderssons fokus varit riktat mot kön, etnicitet och plats.

2.3 Like circles on the water – A Study of Adolescent Identity

Lena Adamson har vid Linköpings Universitet skrivit denna avhandling som behandlar ungdomars identitet och dess utveckling. Ungdomarna i studien är i sena tonåren, 16-20 år. Avhandlingen är baserad på tre olika studier författaren genomfört vilka alla berört olika frågor om ungdomar. Hennes tre huvudfrågor som undersökts och presenteras är ungdomars självuppfattning, existentiella frågor och kontakter med vuxna (Adamson, 1999).

I sin inledande diskussion kring identitet menar Adamson (1999) att det är ett svårdefinierat begrepp och fortsätter diskussionen utifrån fyra frågor; varför behöver vi en identitet, vad inkluderar den, vilka ”sorters” identiteter finns det och hur uppstår identiteten? Adamson diskuterar först identitet generellt utifrån olika författare och menar att de ofta delar upp identitet i två olika aspekter, individen och hennes omgivning, vilka har en stark ömsesidighet till varandra. Identiteten blir viktigt på grund av att den förankrar individen i en personlig, meningsfull omgivning. Adamson talar om identitet utifrån Eriksons teori om kriser och fortsätter sedan med Marcias utveckling av denna teori som innefattar olika status paradig. Adamson menar att identitetsutvecklingen varken börjar eller upphör i ungdomsåren utan att det är en livslång process. Denna innefattar ett införlivande av andras värderingar och normer under barndomen och identifikation under tonåren som slutar med gestaltandet av en identitet. Författaren menar att identitet inte enbart kan diskuteras som en individuell ensak utan att den kontextuella betydelsen är stor och därmed måste tas med i diskussionen. Samhällets signaler till ungdomar och vilka möjligheter till identitetsutveckling samhället tillhandahåller är frågor som intresserar Adamson i hennes forskning.

Utifrån de tre huvudfrågorna som presenterades ovan drar Adamson (1999) vissa slutsatser. Gällande självuppfattningen menar hon att de flesta av ungdomarna hon träffat har en positiv självbild. Men det är inte denna fråga som är mest aktuell utan att ungdomarna istället försöker finna svaret på vem de är i förhållande till andra personer snarare än inom sig själva. Det handlar om att balansera mellan egna och andras behov, önskningar och åsikter och Adamson menar att de vuxna kan spela en stor roll i detta då de kan dela med sig av egna samspelelskunskaper till de unga. Adamson fortsätter med att diskutera de existentiella frågorna och menar att det främst under adolescensen handlar om individens framtid. De ungas tankar handlar om hur man ska integrera sig i en social kontext, vilket enligt Adamson står i motsats till termer som autonomi och separation som tidigare dominerat fältet. Det finns också kopplingar mellan synen på framtiden och självuppfattningen, har

ungdomen en negativ bild av sin framtid har hon ofta också en mer negativ självbild. Utifrån den sista huvudfrågan som handlade om ungdomars kontakter med vuxna menar Adamson att de allra flesta tycker att det är viktigt med vuxna i sin närhet. Anledningen till detta är att de vuxna besitter kunskap och erfarenheter som kan hjälpa den unge på många sätt, särskilt i de mellanmänniska kontakterna. Adamson beskriver identitetsutvecklingen som en resa där de vuxna kan utgöra karta och kompass som hjälp på vägen mot att utveckla en vuxen identitet. Författaren beskriver att många av de unga inte har någon vuxenkontakt utanför familjen och att lärarna aldrig togs upp som viktiga personer i livet. Hon menar också att arenorna samhället erbjuder för diskussion om de existentiella frågorna är otillräckliga.

Slutsatserna som presenterats ovan binder Adamson (1999) sedan ihop i en diskussion om de mönster som kunnat urskönjas i empirin. Författaren tydliggör igen det faktum att separation från andra inte har så stor betydelse för de unga i denna studie. Adamson vill istället framhäva integrationsprocessen som en viktig förklaringsmodell för identitetsutvecklingen och hon delar sedan upp denna i två aspekter; personlig integration och social integration. Den sistnämnda aspekten delas dessutom upp i två delar vilket sammanlagt då ger tre olika termer att diskutera identitet utifrån; sig själv, sig själv i förhållande till andra och sig själv i förhållande till samhället i stort. De frågor som kan komma att uppstå inom dessa områden menar Adamson kan illustreras med cirklar som sprider sig på vattnet, där frågan ”vem är jag?” befinner sig i den innersta cirkeln. Genom att använda sig av expanderade cirklar som metafor istället för en trappstegsmodell kan man se individen i mitten av en yta som både inkluderar henne själv och den omgivande kontexten. Dessa är sammanbundna och därför menar Adamson att identitetsutveckling alltid måste betraktas och diskuteras i termer av individ och kontext.

Adamsons avhandling blir intressant för oss eftersom hon berör frågor kring ungdomars identitetsupplevelse samt vad och vilka som påverkar denna. Denna studie omfattar både killar och tjejer, vi anser trots att vi bara studerat tjejer att den fortfarande är relevant för vår undersökning. Författaren ser identitetsbegreppet som beroende av och uppdelat i faktorerna individ och omgivning, vilket vi anser vara intressant då vi utgår från att identitet är något som konstrueras i interaktion med andra. Vi finner också Adamsons slutsats kring ungdomarnas integrationsprocess i en social kontext viktig att uppmärksamma då vi försöker beskriva och förklara tjejernas upplevelser av identitet. Författaren understryker att ungdomars vuxenkontakt är av stor betydelse och att begreppet separation som diskuteras inom detta forskningsfält bör kompletteras med en integrationsförståelse.

3. Teoretiska perspektiv & begrepp

Då syftet med vår studie var att studera identitet ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv redogör vi nedan för teorier och begrepp vi anser vara relevanta för studien. Teori kring social konstruktion utgör vår huvudteori. Övriga teorier vi brukat som hjälpmedel för ytterligare fördjupning i ämnet är; symbolisk interaktionism, Goffmans mikrosociologi samt Eriksons psykosociala identitetsteori. Vidare följer ett avsnitt innehållande begreppsförklaringar där vårt huvudbegrepp identitet mer in-gående beskrivs. Därefter presenteras en förklaring av begreppet intersektionalitet som vi under uppsatsens gång funnit vara betydelsefullt att belysa som förståelse- och förklaringsmodell. Teorier och begrepp har använts i ändamålet att försöka beskriva och förstå tjejernas upplevelse av hur man konstruerar sin identitet.

3.1 Teoretiska perspektiv

3.1.1 Socialkonstruktivism

Social konstruktion som begrepp introducerades i ett av Peter L. Bergers och Thomas Luckmans verk "The social construction of reality". Konstruktivismen presenterades där som en social teori som hade syftet att förklara människors sociala verklighet – hur människan formar och uppfattar den. I enlighet med socialkonstruktivism är människors verklighet socialt konstruerad och ett resultat av mellanmänsklig interaktion och kollektivt uppförande. Den konstruktivistiska teorin representerar ett kritiskt perspektiv som ifrågasätter det naturliga och oundvikliga i olika sociala fenomen (ne.se).

Konstruktivisterna anser att världen byggs upp och konstrueras i medvetandet. Man menar också att människan i grunden är en social varelse som befinner sig i en "färdigbyggd" värld där hon lever i en viss kultur och använder ett visst språk – ett specifikt system hon är tvungen att förhålla sig till. Människan förstås därmed bäst genom att känna till och förstå det system av betydelser hon genom sociala relationer byggt upp och vidmakthåller (Helkama et al. 2000).

Forskaren Ingrid Sahlin (2002) menar att sociala fenomen utifrån det konstruktivistiska perspektivet både har ett kognitivt och ett normativt element. Hon diskuterar huruvida sociala förhållanden uppstår genom föreställningarna som existerar kring dem och hur konstruktionen av en verklighet också resulterar i den faktiska verkligheten. Sahlin talar om att sociala fenomen kan tillskrivas en viss oberoende existens då de etableras men att de å andra sidan är mänskliga produkter och sociala konstruktioner. Författaren talar om den sociala världens existens bortom konstruktionen av den. Fortsatt talar hon om att sociala institutioner finns då vi föds, dessa konfronterar oss i form av olika sociala fakta som kan uppfattas naturgivna eller åtminstone existerande oberoende av den enskilda individens vilja. Dessa sociala fakta blir därmed viktiga att förhålla sig till. Att studera hur sociala fenomen konstrueras menar Sahlin blir intressant då vi tror de spelar roll för samhällets karaktär och utveckling eller säger något om sociala relationer.

Vivien Burr (2003) skriver utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv om hur individen i sitt vardagliga liv skapar mening i det vi och andra gör. Hon förklarar det mänskliga beteendet som en funktion som försöker förutspå sociala interaktioner. Burr menar att vardagslivet präglas av ett användande av det vi kallar personlighet och det socialkonstruktivistiska synsättet ifrågasätter om personligheten kan existera utan beroendevariabler som den specifika kulturen hon befinner sig i, hennes historiska bakgrund och relationssystem hon ingår i. Författaren menar att språk och tanke är oskiljaktiga och inte kan betraktas separat, samt att dessa två faktorer förser individen med ett system av kategorier som sorterar våra erfarenheter och ger dem mening. Språket hjälper därmed oss att beskriva oss själva, andra personer, händelser och skapa mening. Individen i sig blir därmed produkten av sitt eget språk.

3.1.2 Symbolisk interaktionism

George Herbert Mead (1863-1931) är förgrundsgestalt för den symboliska interaktionismen. Han ser människan som en språklig varelse där språket är det verktyg som gör oss till reflekterande och medvetna individer. Han menar också att den personliga identiteten är något som skapas i samspel med andra (ne.se). Berg et al. (1976) skriver att genom andras reaktioner på individen skapas en reflexionsförmåga och att det enbart är i de sociala samspelet som man kan få en uppfattning om vem man är. Jaget och identiteten är ingen egenskap utan uppstår i relationer. Författarna menar att språket och dess utveckling följer intimt med individens utveckling och att meningen som skapas i samspelet är beroende av inblandade aktörers reaktioner på till exempel ett beteende. I den sociala interaktionen uppstår medvetandet om det egna jaget.

Helkama et al. (2000) menar att symbolisk interaktionism är beroende av att människan har förmågan att kommunicera och att ha en symbolisk förståelse. Genom att använda meningsfyllda symboler på ett medvetet sätt kommunicerar vi symboliskt. De menar också att det viktiga i denna kommunikation är att meningen i budskapet tolkas på samma sätt av avsändare och mottagare. För att detta ska kunna ske krävs en gemensam definition av situationen där vi förstår och tolkar symbolerna på samma sätt, då blir risken mindre att missförstånd uppstår. Denna gemensamt definierade situation kräver att vi kan sätta oss in i och förstå andra människors perspektiv.

Oskar Engdahl & Bengt Larsson (2006) talar om ett rollövertagande där vi betraktar oss själva genom att skapa en distans till oss själva. De diskuterar skillnaden mellan det Mead kallar för me och I. När vi från minnet tar fram andras lagrade reaktioner på oss och riktar det mot oss själva är me det som används. Ur detta skapas vår självmedvetenhet och förmågan att förstå andras förväntningar på oss. I är i sin tur den del av oss som tar initiativ och reagerar. Engdahl & Larsson talar om vikten av att individen lär sig att personer kan ta olika roller och generalisera kring dem, dessa roller brukar kallas för den generaliserande andre. Författarna menar att för att fullt kunna utveckla en identitet krävs det att individen lär sig att generalisera och förhålla sig till den generaliserande andre. Charles H Cooley är en annan viktig person som introducerat spegeljaget som begrepp, det vill säga att vi genom andra ser oss själva (ne.se).

Joel M Charon (2006) menar att människan bör ses som aktiv och dynamisk snarare än passiv och statisk. Symboler vi använder är socialt skapade och innehåller en mening. Det är alltså inte symbolen i sig som är viktig utan vad den symboliserar. Symbolerna är inte bara meningsfulla för mottagaren utan blir också viktiga för avsändaren då avsändaren själv förstår innebörden och meningen i de utsända symbolerna (Charon, 2006). Detta sker då individen kan förhålla sig till den, ovan nämnda, generaliserande andre. Symbolerna vi använder oss av består inte enbart av språkets ord utan också av olika gester och handlingar (Helkama et al. 2000).

Inom den symboliska interaktionismen agerar vi som tidigare nämnt inte bara mot andra utan också mot oss själva. Självvetet ses som ett socialt objekt vilket man agerar mot, precis som mot omgivningen. Självvetet är inte något beständigt utan förändras beroende på vilken social kontext det befinner sig i (Charon, 2006).

3.1.3 Goffmans mikroperspektiv

Sociologen Erving Goffman beskriver i sina verk det mänskliga samspelet, den sociala närvaron. Han brukar metaforer från teatervärlden för att beskriva vardagslivet. I sitt verk "Jaget och maskerna" skildrar Goffman den sociala världen som en teater där jaget spelas upp. Han skriver om aktören som uppträder på en scen och iakttas av en publik. Mellan "föreställningarna", bakom kulisserna, förbereder hon nästa föreställning och kopplar av (Helkama et al. 2000). De förutbe-

stämda mönster som spelas upp under en föreställning kallar Goffman (2006) för roller. Då aktören spelar upp samma roll för samma eller en liknande publik, vid olika tillfällen, skapas ett socialt samband och därmed en social roll.

Individen befinner sig på en scen där hon blir till föremål för andras uppmärksamhet. Framträdandet avser att ge ett specifikt intryck, det önskade intrycket. Goffman (2006) skriver om två olika sätt för aktören att uttrycka sig, det hon sänder ut och det hon överför. Det första innebär de verbala symbolerna eller dess ersättningssymboler medan överföringen betecknar det mer oavsiktligt utsända budskapet. Vidare menar Goffman att aktören använder sig av dessa uttrycksförmågor för att kontrollera andras reaktioner på henne. Detta görs lättast genom att påverka den definition av situationen som uppstår i interaktionen. Aktören kan välja att mer eller mindre beräknande uttrycka sig så att publiken handlar i enlighet med hur hon önskar. Vid ett framträdande finns alltså olika motiv till varför aktören vill kontrollera det intryck publiken får av situationen. Intrycken aktören vill förmedla måste framhävas under interaktionen för att det ska verka meningsfullt för publiken. Det är dock inte bara aktören som kan styra situationen. Om publiken vet att aktören vill påverka deras syn av henne talar Goffman (2006) om att de kan dela upp rollen i två olika delar och kontrollera dessa mot varandra. De verbala symbolerna kan ses som lätta för aktören att styra över medan det som oavsiktligt överförs kan ses som svårare att kontrollera. Publiken kan därmed använda det oavsiktligt överförda budskapet som en kontroll för att finna om aktören är ärlig i sina handlingar.

Under framträdandet menar Goffman (2006) att det alltid finns en fasad som aktören mer eller mindre använder sig av, den expressiva utrustningen. Det finns två typer av fasader, inramning och personlig fasad. Inramningen kan beskrivas som den omgivning som måste finnas för att rollen ska kunna spelas. Det personliga fasaden är de detaljer och egenskaper vi främst förknippar med aktören, till exempel kläder, kön och ansiktsuttryck. Oavsett inom vilken inramning framträdandet sker så är den personliga fasaden densamma. Den personliga fasaden kan sedan i sin tur delas upp i upp-trädande (den sociala statusen och sammanhanget) och manér (vilken roll aktören spelar i sammanhanget) och dessa två bör överensstämma för att publiken ska få ett säkert intryck. Goffman talar om att vi använder oss av masker då vi börjar tvivla på vår egen roll. Masken representerar vårt sannare jag, den vi strävar efter att leva upp till och det jag man skulle vilja vara. Denna roll blir till sist en införlivad del av vår personlighet, som Goffman uttrycker det; ”vi kommer till världen som individer, förvärvar en karaktär och blir personer” (Goffman, 2006, sid 27).

Goffman (2006) talar om ett team som är en samling individer som samverkar för att göra ett framträdande. Inom teamet är medlemmarna beroende av varandra på så sätt att de måste lita på att ingen förstör det pågående framträdandet. Goffman menar att medlemmarnas olika status försvinner och överbryggas av just medlemskapet och att detta kommer att räcka för att nå sammanhållning. Samarbetet går ut på att skydda sig från de som befinner sig på en annan statusnivå. Den mer informella gruppen kallar Goffman för klick, han menar att dessa bildas i syftet att skydda individen från identifikationer hon inte vill kännas vid med människor i hennes närhet. Individer i en klick tillhör ofta samma status och målet blir, till skillnad från i teamet, att skydda sig från personer med samma status. Goffman talar om grupper med olika status och individerna inom dessa. Han menar att i vissa situationer tillåts eller tvingas individerna att anta samma sociala fasad för att visa skillnaden i status och grupp-tillhörighet. Denna sociala fasad kan ibland ge upphov till stereotypa föreställningar av en grupp och resultera i en kollektiv representation.

3.1.4 Eriksons psykosociala identitetsteori

Erik Homburger Erikson (1902-1994) var en av de ledande personerna inom psykodynamiskt orienterad utvecklingspsykologi. Han gick i Freuds spår och är bland annat uppmärksammas för sin kända teori om livscykeln som handlar om människans åtta faser (ne.se). Erikson studerade identiteten hos sina patienter och presenterade en psykosocial förståelse av identitet. Han diskuterar fyra

dimensioner som är grundläggande för identitetsutvecklingen; kropp, psyke, samhälle och den historiska kontexten. Genom interaktioner kopplas dessa samman och samverkar för att skapa en självkänsla hos individen. Erikson menar att en av de viktigaste egenskaper identiteten har för individen är förmågan att kunna känna sig som densamma oavsett i vilket sammanhang man befinner sig i eller vilken roll man tagit (Kroger, 2006).

Erikson (1968) talar om olika kriser som personligheten går igenom under de ovan nämnda faserna. Den femte fasen behandlar ungdomar och det är i denna fas han menar att identitetskrisen är som störst. Denna kris menar Erikson en nödvändig vändpunkt, en kritisk period då utvecklingen måste gå åt det ena eller andra hållet. Ungdomstiden är barndomens slutfas där den unge ska finna känslan av inre identitet. Erikson menar att ungdomen nu måste förhålla sig till de identifikationer hon gjort under barndomen samtidigt som identiteten ställs i kris. De människor den unge varit beroende av räcker inte för att lösa denna kris utan ungdomen måste nu söka andra vuxna och jämnåriga utanför familjen att identifiera sig med. Erikson talar också om att känslan av den inre identiteten är beroende av det stöd individen får från de betydande sociala grupper och kontexter hon befinner sig i. Det är i dessa gruppers gemensamma identifieringskänslor som stödet för utvecklandet av den egna identiteten bildas. Erikson menar att sökandet efter den nya identiteten syns tydligast i ungdomens strävan efter att definiera och omdefiniera sitt eget och andras jag (Erikson, 1968).

Det är alltså i brytningen mellan det individuella och de sociala sammanhangen som identiteten utvecklas. Björn Wrangsjö (2006) diskuterar utifrån Eriksons teori den kulturella kontextens påverkan på de interpersonella och intrapsykiska processerna som styr den subjektiva upplevelsen av identitet. Wrangsjö talar om olika upplevelseelement som bygger upp den personliga identiteten; känslan av att vara bekräftad av någon betydelsefull auktoritet, känslan av att ha kontroll över vad man gör, känslan av att känna sig hemma i sin kropp och slutligen känslan av att uppleva sig själv som samma oavsett om man ser till framtid eller dåtid.

3.2 Begrepp

3.2.1 Identitet & självbild

”En individs identitet kan ses som ett porträtt av vem och vad han eller hon är. På en början vit duk målas ett porträtt – formas en identitet – med hjälp av olikartade penslar, pennor och färger. Å ena sidan är det ett självporträtt – konstnären målar en bild av vem och vad han eller hon tror sig vara. Å andra sidan är andra konstnärer med och målar porträttet – utifrån vem och vad de uppfattar att personen är” (Stier, 2003, sid 14).

Med utgångspunkt i ovan skildrat stycke beskriver Jonas Stier (2003) hur individer utifrån sina unika konstnärliga stilar, perspektiv och avsikter medvetet och omedvetet sätter färg på duken. Porträttet blir aldrig färdigt utan förblir ett livslångt biografiskt arbete. För åskådaren samt konstnären betraktas porträttet olika beroende på bland annat ljussättning, unika tolkningar och skilda perspektiv. Aktör och åskådare kan därmed komma att uppfatta porträtten totalt olika då de tillskriver dem skilda innebörder. Det finns ingen entydig och enkel definition av begreppet identitet. Att vara människa innebär att man ställs inför en rad olika identitetsfrågor som till exempel ”att bli vuxen”. Stier skriver att identitet kort sagt handlar om att befinna sig i varande och möta de utmaningar man ställs inför. Vidare blir det nödvändigt att förstå varje individs identitet utifrån ett flertal vitala faktorer såsom; samhällets betingelser, social och kulturell omgivning, livs- och utvecklingskriser samt oförutsedda livserfarenheter.

Ordet identitet har sitt ursprung i latinets ”identitatis” och betyder densamma. Identiteten innebär i detta fall att vara samma person oavsett dag och situation (Stier, 2003). Identiteten står alltså för att individen har en stabil bild av sig själv som ett levande och aktivt subjekt. Det innebär också till

viss del en demarkation gentemot andra individer, grupper och kulturer. Utifrån detta perspektiv kan identiteten beskrivas som något som skapas i mötet mellan yttre och inre faktorer – mellan omvärlden och individen själv (Smedler & Drake, 2006). Begreppet identitet står också för den medvetenhet individen har kring sig själv som en unik person. Identitet består främst av en medvetenhet om jaget. Begreppet kan delas in i ett flertal centrala förklaringskategorier; vitalitet, demarkation, aktivitet, kontinuitet och integritet. Att uppleva sig själv som en levande varelse, att tillhandahålla skarpa gränser gentemot andra individer, att vara självbestämmande över sina tankar och handlingar, att trots de förändringar som pågår i ens omgivning vara densamma och att bara ha ”ett jag” är faktorer som blir avgörande för identiteten. Identitet handlar också om en medvetenhet kring den egna personligheten. Erfarenheter individen genererat under livets gång och dess innehåll formar hennes personlighet. Självet är den upplevelse individen har av sig själv och ligger nära begreppet identitet. I individens jagstyrka ingår identiteten, för god utveckling av denna krävs att omgivningen under uppväxten kan skapa trygghet och sätta gränser mot orealistiska krav så att identiteten bekräftas (ne.se).

Identitetsbegreppet kan beskrivas och förklaras på många sätt. Författarna till boken ”Ungdomar och identitet” (2006) ger exempel på tre olika aspekter av begreppet. En av aspekterna är att genom den matematiska logiken förstå identitetsbegreppet som en likhetsvariabel där likheten ofta symboliserar identiteten. En annan aspekt är hur individen identifierar sig med en viss kultur, etnisk grupp eller nation. Den tredje aspekten som beskrivs i boken är den aspekt som syftar till begreppet självbild. Denna aspekt av identitet handlar om hur varje enskild individs medvetenhet om sig själv ser ut och tar form. Frågor som; vem är jag, vad har påverkat den jag är och vad gör mig unik nämns i boken som frågor man ställer sig och hanterar genom hela livet. Dessa frågor menar författarna framförallt blir aktuella och mer viktiga under adolescensen (tonåren och de unga vuxenåren). Att detta blir viktigt under just denna period har många förklaringar, bland annat så sker stora förändringar på flera olika plan såsom sociala, psykiska och biologiska. Först under ungdomsåren har individen förvärvat tillräcklig kognitiv förmåga för att systematiskt kunna reflektera över framtiden. Under denna period ställs också individen inför många viktiga val som kan ha inverkan på och betydelse för ens identitet (Frisén & Hwang, 2006).

Det finns två olika teoretiska riktningar som speglar skapandet av identitet, de som anser att den är fast och oföränderlig och andra som anser den vara plastisk och föränderlig. Dessa två riktningar utgör ytterligheterna och mellan dem finner man givetvis variationer och föreställningar om identiteten. De som betraktar begreppet som en social konstruktion menar att identiteten inte främst är något inneboende (som en fast kärna) utan att den skapas i en social och kulturell omgivning. Det handlar därmed inte om att fastställa någon statisk enhet utan snarare om att studera identiteten som en ständigt pågående process. Thomas Johansson (2006) diskuterar utvecklingspsykologins brist på ett socialpsykologiskt perspektiv i förhållande till identitet och menar att den psykoanalytiska aspekten bör kompletteras med en socialpsykologisk förklaring. Han menar att den fasta kärna hos individens identitet som utvecklingstänkandet står för bör ersättas eller kompletteras med socialkonstruktivistiska förklaringsbegrepp såsom; interaktion, samspel, flexibilitet och förändring. Vi bör därmed studera hur det inre och yttre möts i ständigt förnyade konstellationer. Stier (2003) skriver att även de mest ”personliga” aspekterna av en individ är sociala till sin karaktär då individen ständigt påverkas av andra.

Under adolescensen blir upplevelsen av att ”jag är” och upplevelsen av ”vem jag är” extra viktiga (Wrangsjö, 2006). Ann Frisén (2006) diskuterar Eriksons teori (se 3.1.4 Eriksons psykosociala identitetsteori) kring hur det under tonåren sker stora förändringar vilka kan ge upphov till en kris. Identitetsarbetet blir därför särskilt påtagligt under adolescensen då individen befinner sig mellan barndom och vuxenliv. Denna period präglas av nya möjligheter och erfarenheter som öppnar sig och medför en ökad ångest och osäkerhet. Samhälleliga förväntningar, pubertetens påverkan på den egna kroppen och nya känslor och tankar som dyker upp är alla faktorer som individen tvingas ta

ställning inför. Denna kris är enligt Erikson inte något negativt utan bör ses som en vändpunkt i livet. Vårt utseende och kroppsliga förändringar är något vi hanterar hela livet genom men just under puberteten blir kopplingen mellan kropp och identitet särskilt tydlig. Friséen skriver om att vänners attityder och syn på utseende har stor betydelse för hur tonåringar själva uppfattar och ser på sin egen kropp. Tonåringar som blir retade för sitt utseende genererar ofta en mer negativ bild av sin egen kropp än de som inte varit utsatta. Hur någon väljer att klä sig avspeglar vem man vill vara men också hur man ser på sig själv och hur man vill uppfattas av andra. Genom de yttre attributen kan man också tillkännage en gruppstillhörighet. Hur man väljer att se ut säger mycket om hur man vill bli sedd och bekräftad. Hur individen hanterar dessa kroppsliga, psykologiska och sociala förändringar som har sin start under ungdomsåren har stor betydelse för identiteten.

Identiteten kan behjälpligt förklaras genom fem olika förståelsenivåer som alla hänger samman och inte går att särskilja. Den biofysikiska nivån behandlar identitet i koppling till kroppar. Ofta ser vi bara utsidan av varandra – kropparna. Även den del av kroppen som befinner sig på insidan såsom till exempel; begåvning, ärftliga faktorer, gener, hormoner och signalsubstanser blir avgörande för identiteten. På den psykologiska nivån förklaras identiteten hänga samman med det faktum att människor är tänkande, kännande och handlande varelser. Dessa faktorer formar i sin tur individens självuppfattning, självkänsla och självbild. På denna nivå manifesterar sig identiteten i individens medvetande och hör samman med självet, jaget och personligheten. På en grupp- och organisationsnivå behandlas olika typer av gruppidentiteter som tar sitt uttryck i exempelvis laganda, lojalitet, gemenskap och samhörighet. Individernas identiteter formas och påverkas kontinuerligt genom sociala relationer, gruppstillhörigheter och socialt samspel. Identiteter på samhällsnivå avser ett samspel mellan individens självupplevda identitet och samhällets struktur och kultur. Alla identiteter existerar alltså i och påverkas av en samhällelig omgivning samtidigt som denna omgivning baseras på en typ av kollektiv identitet. Slutligen spänner identiteter över en miljönivå eftersom de existerar i och förankrar människor på olika "platser". Denna nivå rör både de fysiska, sociala och kulturella platserna (Stier, 2003).

Identiteter blir först meningsfulla då de ställs i relation till något eller någon annan. Svar på frågorna vem är jag, vem är du, vilka är vi och vilka är de hjälper att definiera identitetsbegreppet. En grundläggande mänsklig egenskap är känslan av att vara ett jag. Detta jaget utgår från den subjektiva upplevelsen av att vara en del av och agera i sin omgivande värld. En annan aspekt av jaget handlar om den bild individen har av vem hon är utifrån generellt vedertagna föreställningar (till exempel jag är svensk). Identiteter som blir definierade utifrån behandlar frågorna "vem är du och vilka är de?". Identitetsbegreppet inbegriper därmed både individuella och kollektiva domäner (Stier, 2003).

Identitet är en inre känsla, känslan av bemästrande, individuell autonomi och en ansvarskänsla (Kroger, 2006). Dessa faktorer är avgörande i förhållande till identitetsupplevelsen. Identitetens kompassfunktion ger oss en övergripande riktning i livet och hjälper individen i organiseringen av livsvalen (Wrangsjö, 2006). Formandet av en inre struktur gör det lättare att hantera världen och utvidgar individens horisonter (Marcia, 2006). Innehållet av identiteten är det som definierar oss som människor och är knutet till vår självmedvetenhet och förmåga till självakttagande och självreflektion. Identiteten är således inte individens ensak utan utvecklas i ett samspel mellan människor i ett samhälleligt sammanhang. Identiteten är en övergripande kategori för en serie självbilder som har ett centralt gemensamt (Wrangsjö, 2006).

Den aspekt av identitet som rör frågor kring kön har ofta betraktas som ett biologiskt faktum. Ann-Charlotte Smedler och Karin Drake (2006) skriver att kön inte är något som naturligt bara finns, könsidentiteten är starkt kopplad till olika sociala handlingar som blir extra tydliga under tonåren. När en individ inte motsvarar de förväntningar som förekommer blir det tydligt att kön inte bara är något man är utan snarare något man gör. Vi förväntar oss att människor tydligt skall signalera

könstillhörighet på ett sätt som är socialt och kulturellt korrekt och accepterbart. Om förväntningarna inte besvaras blir vi osäkra. En person som råkat eller försökt överskrida denna ”gräns” för hur man får vara vet ofta precis var den gränsen går. Vi både skapar och upprätthåller kön genom gestaltning i vardagen. Utifrån perspektivet att kön är socialt konstruerat är det alltså inte främst ett biologiskt faktum utan handlar framförallt om sociala överenskommelser och innebörder. Smedler & Drake presenterar filosofen Judith Butlers radikala konstruktivistiska synsätt som placerar sig långt från det essentiella perspektivet. Butler menar att individen ”gör” sitt kön och talar om performativitet. Hon riktar uppmärksamhet mot den skapandeprocess som uppstår mellan aktör och åskådare. Performativiteten är ett system av handlingar som vi skapar kön med i vardagen. Exempel på sådana handlingar kan vara; rörelser, klädsel, hur vi talar med mera. Hela detta system är införlivat i vår kultur och i vårt språk. Avvikelser från detta förväntade normativa beteende benämner Butler som subversiva kroppssaker där ens roll inte anses vara statisk utan kräver iscensättning.

Vår egen identitet blir synlig för andra genom hur vi väljer att presentera oss för omgivningen. Denna presentation sker på flera olika sätt varav ett är språket. Språket blir en formande faktor. Under ungdomstiden formar individen sin identitet, hon hamnar i nya sociala sammanhang och söker efter sin plats i samhället. Vid denna tid i livet prövas hållfasthet och passform i relation till självständighetsutvecklingen. Ungdomars språkbruk blir under denna period ett viktigt verktyg att använda i nyorienteringen. En ung person kan hamna i situationer där hon talar ungdomsspråk i behovet av att identifiera sig med sina kamrater som sig själv - avgränsande mot det vuxna samhället. Genom språket kan individen uttrycka sitt egna jag, detta sker på två plan – både det språkliga som faktiskt sägs (innehållet) och sättet hon säger det på. Språk kan ses som ett socialt fenomen som är beroende av en mängd olika faktorer såsom vem vi talar med, vad vi talar om och syftet med samtalet. Samtalsforskare menar också att det inte är möjligt att skilja mellan innehållet och sättet innehållet presenteras på (Almér, 2006; jfr. Andersson, 2003).

Etnisk identitet innebär en upplevelse av att tillhöra eller vara medlem av en etnisk grupp. Inom gruppen har man ett visst sätt att tänka, uppleva, känna och bete sig. Det etniska avseendet handlar både om individens egen upplevelse av att tillhöra en större enhet och omgivningens syn på vilken tillhörighet man har. Den etniska tillhörighet omgivningen tillskriver en individ får stor betydelse för hur hon uppfattar sig själv. I fall där det finns starka negativa attityder i omgivningen gentemot en etnisk grupp står individen som ingår i denna inför särskilda utmaningar vad det gäller den egna självuppfattningen. När det gäller detta avseende av identitet har den biologiska faktorn en betydelse, den familj och släkttillhörighet man har och vilken etnisk tillhörighet man får är något man föds in i. En individs ursprung beskrivs av vissa som en aspekt av identiteten som man själv inte kan påverka. Utifrån denna aspekt kommer den etniska identiteten att skilja sig från andra aspekter av identitet som individen mer eller mindre själv kan påverka. Komponenter som vanligtvis brukar påpekas vara viktiga inom begreppet etnisk identitet är; att man själv och omvärlden ser gruppen som en grupp, att man inom gruppen har föreställningar om ett gemensamt ursprung, att man i stor utsträckning gifter sig inom gruppen och att gruppen skiljer sig från andra gällande kollektiva egenskaper. Definitionen av etniska grupper varierar över tid och förändras ständigt, skiljelinjen mellan vad som är etnisk och vad som är kulturell tillhörighet kan ofta vara otydlig (Almqvist, 2006).

Identiteter agerar etiketter med vilka vi klassificerar människor. Alla identiteter formas och omformas i sina unika sammanhang – kontexter. För att vara framgångsrik krävs en förmåga att konstruera, dekonstruera och rekonstruera den egna identiteten och biografien. Genom det aktiva skapandet kan individen vidmakthålla en ständigt pågående självbiografisk historia och skapa en integrerad helhet (Stier, 2003). James Marcia menar att det är bättre med en tillverkad identitet än en tilldelad identitet. Han menar att den tillverkade identiteten ger en ökad jagstyrka och flexibilitet (Marcia, 2006). Det samtida samhället beskrivs ofta som en tid av ökad komplexitet. Traditioner, normer och värden luckras upp och individen ges möjlighet (eller tvingas) att söka sina egna vägar i livet. För att kunna göra goda och avgörande val i livet måste individen reflektera över sin egen identitet och

roll i samhället i förhållande till sig själv som en unik individ. Den ökande fokuseringen på individens enskilda roll i samhället innebär att hon som enskild person också får större betydelse (Johansson, 2006).

3.2.2 Intersektionalitet

Paulina De los Reyes & Diana Mulinari (2005) diskuterar intersektionalitet och menar att begreppet är användbart för att beskriva en komplex verklighet. Det är enligt författarna betydelsefullt att reflektera över och ifrågasätta de maktstrukturer och den ojämlikhet som präglar samhället. Genom att ifrågasätta den sociala ordning som finns kan man visa på och problematisera kring de element som bevarar rådande maktförhållanden och ojämlikhet. Ulla Eriksson-Zetterquist & Alexander Styhre (2007) förklarar intersektionalitet genom att understryka betydelsen av att se till flera olika kategorier samtidigt. Kön, klass och etnicitet är exempel på sådana kategorier som ofta behandlas i samhällsvetenskaplig forskning och ett intersektionellt perspektiv innebär att man ser till hur dessa kategorier ömsesidigt påverkar varandra. Kategorierna kan inte särskiljas från varandra utan bör ses i en dynamisk relation där förståelsen av ett fenomen blir beroende av de sammanvävda kategorierna. Eriksson-Zetterquist & Styhre använder ett prisma som metafor för intersektionalitetsbegreppet och beskriver hur ljusstrålen som bryts i prisma tydliggör ett spektra av olika färger. Färgerna symboliserar en individs bakgrund som till exempel etnicitet och klass, beroende på hur vi rör prisma mot ljusstrålen ser vi olika delar av individen. Färgerna, de olika aspekterna av människan, är inte fasta utan beroende av vår perception och de redskap vi väljer att använda när vi studerar ljusstrålen. Författarna beskriver att det intersektionella perspektivet belyser samhället som ständigt föränderligt och att det är processerna som konstruerar de olika kategorierna som ska studeras.

Vi har i vårt arbete haft ett intersektionellt perspektiv då vi tror att identiteten inte kan förstås utifrån en enskild given aspekt utan istället bör förstås utifrån många föränderliga aspekter som påverkar varandra och tillsammans bildar en identitet. En ensam kategori räcker inte för att förklara och beskriva människors tolkningar av sin identitet utan för att förstå denna tolkning måste man se till de olika aspekterna som konstruerar personen i fråga. Dessa kategorier kan inte rangordnas, det intressanta är att se hur dessa påverkar och påverkas av varandra. Kategorierna är inga fasta strukturer, vi ser dem snarare som skapade i de sociala spelen och sammanhangen enligt det socialkonstruktivistiska synsättet. Kontextens betydelse är stor då personer visar upp olika sidor och tolkar sin identitet olika på grund av just vilket sammanhang hon befinner sig i.

4. Metod

I detta metodkapitel redogör vi för vårt tillvägagångssätt i forskningsprocessen. Inledande beskrivs vår tillämpade kvalitativa forskningsansats och den fenomenologisk- hermeneutiska förståelsegrund vi utgått från. Fortsatt beskrivs förförståelse, urval och avgränsningar vi gjort och den datainsamling vi utfört. Därpå följer ett avsnitt som behandlar de etiska aspekter vi tagit ställning inför under uppsatsförfarandet. Slutligen behandlas ett avsnitt av vår strategi vid analysen samt ett stycke innehållande reflektioner kring uppsatsens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Tillsist redovisas reflektioner i anknytning till den metod vi tagit i anspråk.

4.1 Kvalitativ forskningsansats

Kvalitativ forskning hjälper att försöka få reda på och förstå hur individen själv uppfattar sin värld. Vidare blir respondenternas utsagor beskrivande kvalitativa data. I denna studie kom gruppintervjuer att användas som datainsamlingsmetod. Insamling och analys av intervjudata skedde med intentionen att försöka beskriva och förstå respondenternas upplevelser i det studerade avseendet. I enlighet med den kvalitativa metoden försökte vi se och förstå respondenternas upplevelsevärld ur ett helhetsperspektiv och i sitt helhetssammanhang. För att närma oss ett helhetsperspektiv i denna studie använde vi oss av teman (se 4.5.2 intervjuguidens utformning och form) som fick forma en ”yttre ram” för studien. Temana studerades både enskilt och tillsammans för att beskriva och förstå respondenternas upplevelser i avseendet – identitet (jfr. Larsson (b), 2005).

Sam Larsson (a)(2005) beskriver tre olika kvalitativa arbetssätt i insamlingen av det empiriska materialet; induktivt arbetssätt, deduktivt arbetssätt och abduktivt arbetssätt. Det induktiva arbetssättet innebär att man förutsättningslöst går in i och utgår från sitt empiriska material. Ett deduktivt arbetssätt innebär att undersökaren mer påtagligt låter sig styras utifrån teoretiska perspektiv i sin forskning. Det abduktiva sättet är en kombination av de två tidigare nämnda arbetssätten, här sker en pendling mellan teori och empiri. I denna studie lät vi det socialkonstruktivistiska perspektivet ge riktning och fokus i intervjufrågorna samt till viss del tillhandahålla en typ av teoretisk tolkningsmall för den insamlade empirin. Vi skulle vilja beskriva vårt arbetssätt som abduktivt där vi lät forskningsprocessen präglas av en växling mellan teori och empiri.

4.2 Fenomenologi och hermeneutik som förståelsegrund

Det fenomenologiska förhållningssättet redogör för en förståelse kring och kunskap om individens subjektiva upplevelser av sin identitet. Inom fenomenologin vill man så exakt som möjligt beskriva upplevelsen av olika erfarenheter från livsvärlden (Kvale, 1997). Hermeneutik som förståelsegrund kan beskrivas som en sammansatt tradition av teorier som berör frågor kring tolkning och förståelse. Dess uppgift är att redogöra för vad förståelse är och påpekar vikten av att leva sig in i och återskapa individens själsliv för att i förlängningen kunna ”se” individens inre upplevda erfarenhet (Thomassen, 2007).

Inom traditionell fenomenologi ska alla förutfattade meningar kring det undersökta fenomenet, själva förförståelsen, sättas inom parentes. Det har dock skett en hermeneutisk vändning inom fenomenologin. Det anses inte vara möjligt att helt förutsättningslöst undersöka ett fenomen då vi alltid har med oss en bakgrund av teorier och erfarenheter (Thomassen, 2007). Det handlar istället om att medvetandegöra sin förförståelse och kritiskt analysera och förhålla sig till denna (Kvale, 1997).

Denna fenomenologisk – hermeneutiska ansatsen ansåg vi vara en bra grund att stå på i uppsatsarbetet då vår ambition var att både beskriva och förstå respondenternas upplevelser av identitet. Vi ansåg att vi inte fullständigt kunde bortse från våra föreställningar och vår förförståelse inom detta

ämne. Det gjorde den fenomenologisk – hermeneutiska ansatsen än mer användbar för oss då vi kunde förhålla oss till förförståelsen och kritiskt granska oss själva under processens gång.

4.3 Förförståelse

Förförståelsen präglar vårt sätt att uppleva och förstå verkligheten, och den kräver en viss form av förkunskap. Förförståelsen blir därmed inte obefogad utan nödvändig för att över huvud taget förstå ett fenomen. Denna typ av förståelse innebär att människor inte endast uppfattar verkligheten genom sina sinnen. Det som förefaller vara rena sinnesintryck består alltid mer eller mindre av tolkning. Vår förförståelse färgar vårt sätt att se på verkligheten mer än vad vi ofta är medvetna om och tänker på, betraktarens förförståelse blir därmed mycket viktig att medvetandegöra. Utan närmare eftertanke kan vår förförståelse ge upphov till missförstånd. Allt vi upplever, ser, hör, tänker och tycker bygger på vår förförståelse. De vetenskapliga teorier vi nyttjar bygger även de till stor del på förförståelsen, på våra förutfattade meningar i ordets bokstavliga betydelse, och de självklarheter vi brukar i vardagen bygger på det som vi redan som barn fått lära oss (Thurén, 2007). Den fakta vi tillägnar oss beskrivs av Thorsten Thurén som teoriimpregnerad.

Inom olika kulturer uppfattas situationer, fenomen med mera helt olika. Vi socialiseras in i ett visst samhälle där vi uppfattar verkligheten på ett sätt som överensstämmer med den rådande kulturen inom detta. Individens bakgrund och bakgrundsförståelse blir avgörande för hur förförståelsen ser ut och tar form. Hermeneutiken belyser relativismen. Om jag lär känna en person och får djupare kunskap om henne och hennes bakgrund blir också chansen att jag förstår henne större. Genom en pendling mellan personens berättelse, tolkning och litteraturstudier erhåller man en allt rikare kunskap enligt det hermeneutiska perspektivet. Denna kunskap blir dock aldrig fullständig och olika personer kommer utan tvivel tolka personens situation olika. För att underhålla ”en god förförståelse” bör man utifrån sina erfarenheter också ständigt revidera denna. En växelverkan mellan förförståelsen och erfarenheter, mellan teori och praktik, mellan del och helhet benämns som en hermeneutisk cirkel. Dessa delar förutsätter varandra i ett ständigt pågående kretslopp. Vår medvetenhet och utveckling kring den egna förförståelsen omvandlar erfarenheter och fördomar till verklig kunskap och förståelse (Thurén, 2007).

Vi som uppsatspartners har skilda bakgrunder men vår gemensamma nämnare i koppling till vår förförståelse är de fem terminer vi studerat på institutionen för socialt arbete. Utbildningen har självfallet kommit att påverka vår syn på mänskligt beteende och sociala fenomen vilket i sin tur färgar processen i uppsatsarbetet. Vidare är vi båda i en ålder som inte är så långt från våra respondenter. Vi ansåg det vara betydelsefullt att diskutera känslan av identitet i den åldern för att försöka närma oss våra informanternas livsvärld. Eftersom intervjusituationen bygger på och är beroende av ett samspel mellan intervjuare och respondenter fann vi det viktigt att minnas och reflektera över denna tid. Detta gjorde vi förberedande innan genomförandet av våra intervjuer för att försöka minska den distans vi anser oss ha förvärvat genom socialiseringen in i den professionella världen på socionomprogrammet. Det är dock viktigt att vara medveten om vad man förväntar sig finna och att det kanske inte överensstämmer med det material man erhåller. Att ha insikt i hur vi som intervjuare både påverkar och påverkas av respondenterna ansåg vi vara viktigt. Tidigare bagage och förväntningar blir också viktigt att medvetandegöra genom ett öppet förhållningssätt. Vi försökte förhålla oss till vår egen, vår gemensamma och respondenternas förförståelse genom att pendla mellan teori och ”verklighet”.

4.4 Urval & avgränsningar

Totalt genomfördes två gruppintervjuer med tre respektive två respondenter i var grupp vilka kom att representera olika åldrar. Dessa två grupper bestod av tjejer från två olika städer. De yngre tjejerna bor i en mångkulturell stadsdel och har annat etniskt ursprung än svenskt. De äldre tjejerna

bor i en mindre stad och har svenskt ursprung. Följande avsnitt kommer att belysa tillvägagångssätt samt ändrade omständigheter vid urvalet dessa respondenter.

I urvalsprocessen ville vi finna respondenter som tillhörde den ålder vi avsåg studera. Då vi ville undersöka hur tjejer konstruerar sin identitet i förhållande till sin omgivning sökte vi efter respondenter som ville ställa upp och diskutera ämnet. Vi ansåg skolan vara en lämplig arena för att finna intressenter och vi påbörjade vår research kring vilka skolor som skulle kunna vara aktuella för vår studie i våra valda stadsdelar. En avgränsning vi gjorde var att enbart kontakta kommunala högstadieskolor vilka var två stycken i Biskopsgården och tre stycken i Örgryte. Kajsa Billinger (2005) skriver att rekryteringen till fokusgrupper kan ske via någon kontaktperson som utifrån urvalet vidtalar personer som möjligt kan ingå i gruppen. Då kuratorer är verksamma inom det sociala fältet valde vi att ha dem som första kontaktpersoner på skolorna. Vi tog kontakt med en kurator i Biskopsgården och senare även rektor. Båda gav sitt godkännande till att göra studien på skolan. Fortsatt fick vi kontakt med den enda kuratorn verksam inom de kommunala skolorna i Örgryte, som tyvärr inte kunde erbjuda sin hjälp. De kontaktade rektorerna i stadsdelen undanbad sig skolornas medverkan i undersökningen. Eftersom vi vid det här tillfället bara hade tillgång till en skola beslutade vi att istället öka antalet respondenter inom denna. Vi kom nu att diskutera tillvägagångssätt för vårt urval på kvarstående skola.

I urvalet av de yngre tjejerna använde vi det så kallade snöbollsurvalet (jfr. Larsson, 2005). Under en halv dags vistelse i skolans uppehållsrum sökte vi kontakt med tjejer i årskurs nio. Genom en första kontakt med ett fåtal tjejer fick vi ihop en mindre grupp. Dessa tjejer lät vi hjälpa oss att finna ytterligare lämpliga respondenter till en större grupp i enlighet med vår urvalsmetod. Detta första försök till uppsamling av respondenter resulterade i tolv intresseanmälningar. Med detta antal intresserade respondenter planerade vi för att genomföra två stycken fokusgrupper. Efter telefonkontakt med tjejerna några dagar senare blev vi varse om att vi enbart skulle få ihop intervjupersoner till en fokusgrupp. Vi insåg svårigheten i att få tjejerna att medverka. Dagen för genomförandet av fokusgruppen dök tre av sju respondenter upp vilket resulterade i att vi utförde en gruppintervju istället. Detta stora bortfall påverkade vår studie och vi ansåg oss behöva komplettera vårt material.

Då antalet intervjupersoner blev färre än planerat och vårt material visade sig bli tunnare än vi tänkt såg vi efter fler möjligheter till att samla in empiri. Vi fann det då intressant att göra en motsvarande intervju med tjejer i årskurs tre på gymnasiet. Dessa tjejer fick vi kontakt med genom en bekant. Denna urvalsstrategi omnämns inte av Larsson (b)(2005) men vi ansåg den ändå vara brukbar under rådande omständigheter. På grund av att vår uppsatsidé förändrades, höstlovet var antågande och tiden var knapp, blev denna urvalsstrategi lämplig att använda i sökandet efter fler respondenter. En liknande gruppintervju som genomfördes med de yngre tjejerna utfördes med två medverkande i Ängelholm. Vi hade önskat att respondenterna kontaktats på samma sätt, detta blev dock inte möjligt på grund av ovan nämnda omständigheter.

Vid valet av respondenternas ålder ansåg vi att tjejer i årskurs nio lämpade sig eftersom denna ålder innebär många förändringar och en mer intensiv reflektion över vem man är och vad man vill – frågor kring identiteten. Tjejerna i trean på gymnasiet lämpade sig i samma syfte och vi fann dem därmed intressanta för vår studie.

För att få svar på uppsatsens frågeställningar samlade vi in röster från två olika åldersgrupper. Det totala antalet respondenter blev slutligen fem, vilket var färre än vår ambition. Då höstlovet inföll sig under den period vi estimerat att vi behövde utföra våra intervjuer, beslutade vi oss för att ur dessa respondenters röster utvinna så mycket information som möjligt. Under uppsatsprocessens gång ansåg vi vårt befintliga material vara tillräckligt för analysen och därmed också tillräckligt för att uppfylla vårt syfte.

4.5 Datainsamling

Gruppintervjun med tjejerna i årskurs nio genomfördes i en av skolans lokaler. Vi valde att befinna oss i skolan på grund av att intervjun skulle hållas direkt efter avslutad skoltid. Ytterligare en anledning till vald plats var att tjejerna skulle få befinna sig på ”hemmaplan” och därmed känna sig mer bekväma i intervjusituationen, samt att de skulle slippa åka en längre sträcka. Förberedande inför intervju diskuterade vi formen, det vill säga hur borden skulle stå placerade, var runt bordet vi skulle placera oss själva och dem samt när vi skulle hålla fikapaus. Vi kontrollerade de två bandspelare vi skulle använda under samtalet för att undvika möjliga tekniska problem. Strax innan påbörjad intervju tog vi upp den diskussion vi tidigare också haft kring hur vi skulle få tjejerna att känna sig bekväma i denna konstruerade intervjusituation.

Genomförandet av själva intervjuerna inleddes med en stunds småprat, vi presenterade vilka vi var samt hur vi avsåg att agera som moderatorer. Vi presenterade vad studien handlar om, varför den är viktig, varför just dessa deltagare valts ut och hur vi planerade att använda oss av det insamlade materialet. Vidare berättade vi om bandspelarnas funktion såsom att de endast var till för oss och för att vi skulle minnas vad som sagts. Vi poängterade att allt som kunde komma att sägas var rätt och att allt som sades var av intresse. Efter det att hela intervjuguiden genomgåts ställde vi frågan om det var någon som hade något att tillägga. Vi informerade även om hur vi var kontaktbara vid behov efter intervjun samt hänvisade till kontakt med kurator (som vi kommit överens om med kurator på skolan) om tjejerna skulle känna behov av det (jfr. Billinger, 2005).

Under gruppintervjun med de äldre tjejerna befann vi oss hemma hos en av uppsatsskrivarna. Vi önskade inledningsvis att genomföra intervjuerna under samma omständigheter gällande lokal men eftersom höstlovet inföll sig just under denna vecka blev detta inte möjligt. Också innan denna intervju diskuterade vi formen, hur vi skulle sitta, bandspelarens funktion med mera. Förberedande inför denna intervju återupptog vi diskussionen kring hur vi skulle få respondenterna att känna sig bekväma. Gruppintervjuernas genomförande tog cirka 1,5 – 2 timmar. Vi kommer nedan diskutera gruppintervjuernas upplägg och förlopp i koppling till relevant teori och olika påverkansfaktorer.

4.5.1 Kvalitativa gruppintervjuer

Conny Svenning (2003) skriver i sin metodbok att det går utmärkt att intervjua människor i grupp. Han menar att intervjuer i grupp snarast liknar en gruppdiskussion där huvudmålet bör vara att fånga upp en typ av konsensusuppfattning kring ett visst fenomen. Vi ansåg det vara meningsfullt att utifrån vårt syfte inhämta denna konsensusuppfattning från gruppen snarare än intervjupersonernas individuella uppfattningar. Vi ville undersöka hur tjejer generellt ser på konstruktionen av identitet i en social kontext.

Utifrån vår ursprungliga tanke, som var att genomföra fokusgrupper, planerade vi att utföra våra intervjuer. Fokusgrupper är en lämplig metod att bruka när undersökaren vill se hur individer tillsammans i en grupp diskuterar ett givet ämne. Syftet med en fokusgrupp är att samla in material som inte skulle kunna gå att finna på annat sätt. Genom interaktionen mellan deltagarna framkommer nya perspektiv och gruppen ger sin kollektiva bild av ett fenomen. Metoden kan också användas för att se hur olika grupper förhåller sig till och resonerar kring ett givet ämne (Billinger, 2005). Vi kom i efterhand att kalla våra intervjuer för gruppintervjuer baserat på det minskade antalet medverkande. Metodformen vi utformade och applicerade på grupperna stämmer dock överens med kriterier för en fokusgrupp varför vi ansåg det vara relevant att presentera fokusgrupp som metod.

Fokusgruppsmetoden är en form av gruppdiskussion där deltagarna diskuterar ett givet ämne. Genom interaktionen inom gruppen ger respondenterna sitt perspektiv på det aktuella ämnet och ger sin kollektiva bild. Betoning ligger på det kulturella snarare än det individuella. Språket objektive-

rar och realiserar individernas upplevelsevärld, både genom att tillsammans göra den begriplig och genom att tillsammans skapa den. Vi som intervjuare konstruerar tillsammans med de intervjuade en mening och ett sammanhang samtidigt som deltagarna inom gruppen konstruerar den i interaktionen med varandra. Fokusgrupper bör vara homogena grupper då man strävar efter diskussion deltagarna emellan. Det underlättar om deltagarna sedan tidigare känner varandra då man har en gemensam historia och därmed blir en mer naturlig grupp (Billinger, 2005). Detta var något vi arbetade för att uppnå, vi ville samla ihop grupper som kände sig avslappnade med varandra så att kommande gruppdiskussioner skulle ge så mycket som möjligt. Genom snöbollsurval försökte vi bilda homogena grupper (se 4.4 urval & avgränsningar).

Det finns olika sätt att genomföra gruppintervjuer, i strukturerad och ostrukturerad form. I den strukturerade gruppintervjun finns det klara frågor som diskuteras, som moderator styr man diskussionen och ser till att alla får möjlighet att delta lika mycket. I den ostrukturerade formen av intervju är deltagarna fria att tala om vilken aspekt de vill av det valda fenomenet. Det blir ett vardagligt präglat samtal där det som deltagarna väljer att tala om står i fokus (Billinger, 2005). I planeringsstadiet av våra fokusgrupper arbetade vi fram en strukturerad intervjuguide. Vidare avsåg vi att använda den på ett ostrukturerat sätt under intervjuerna. Eftersom respondenterna blev färre och därmed intervjugrupporna mindre föll sig intervjuerna också mer strukturerade i sin form. Detta blev en naturlig konsekvens då elementet av diskussion mellan respondenterna minskar med antalet personer. Vårt förhållningssätt förblev dock ”ostrukturerat”, vi ville fortfarande lämna visst utrymme för tjejnerna att själva välja vad de skulle tala om. Vi vill därför fortsatt benämna vår intervjuemetod som semistrukturerad – halvstrukturerad.

Moderatorns roll i fokusgruppen beror på om den är strukturerad eller ostrukturerad. Rollen som moderator bör präglas av att man leder gruppsituationen samtidigt som man framhåller att det är deltagarna som är experter på ämnet snarare än moderatoren. Vi valde som intervjuare att dela på rollen som moderator. Vi tydliggjorde innan intervjustart hur vårt upplägg såg ut och att vi båda två skulle komma att ställa frågor. Detta för att minska risken för förvirring inom gruppen under samtalen. Moderatorerna ger alla möjlighet att delta lika mycket. Detta var en fråga vi kom att få ta ställning till under samtalen. Vi förhöll oss till det och försökte parera mellan att ge alla möjligheten att tala men samtidigt inte tvinga någon till det (Billinger, 2005).

Våra gruppintervjuer låg till grund för vår analys vilket gjorde det viktigt att försöka säkerställa en hög kvalitet på intervjun. Instrument i intervjun är vi själva som intervjuare. Steinar Kvale (1997) tar upp kvalifikationskriterier som man därför bör uppfylla. Dessa kriterier behandlar frågor som; kunskapen inom det undersökta området, vänligheten i mötet och det kritiska perspektivet (Kvale, 1997). Innan intervju förberedde vi oss genom att studera de teorier och perspektiv vi valt, framförallt identitet som begrepp och det socialkonstruktivistiska synsättet som undersökningsbas. Vi som intervjuare reflekterade innan intervju över hur vi ville förhålla oss under samtalen. Att vi ville försöka ”matcha” respondenterna genom att till exempel använda ett för dem lättillgängligt språk var vi överens om. Vi ansåg det vara viktigt att ”matcha” deltagarna men samtidigt förbli oss själva för att vara trovärdiga intervjuare. Det kritiska kriteriet Kvale (1997) nämner förhöll vi oss till mer ”löst”. Vi ansåg det vara viktigare under just intervjusituationen att bemöta deltagarna på ett avslappnat sätt så att de kände att det fanns utrymme för alla tankar.

Något som man som intervjuare också bör reflektera över är att det i en intervjusituation råder en maktasymmetri. Utbytet i mötet är inte ömsesidigt eftersom det är vi som konstruerat och definierat situationen och därmed både styr över det diskuterade samt samtalets riktning (Kvale, 1997). Vad som däremot är ömsesidigt och viktigt att förhålla sig till var att vi och deltagarna påverkar varandra i en mellanmänsklig process.

4.5.2 Presentation av intervjuguidens utformning & form

Intervjuguiden kan struktureras på olika sätt och vi fann den allmänna intervjuguiden lämplig att förhålla oss till då vi utformade vår intervjuguide. Vår intervjuguide bestod av olika teman som vi sedan konstruerade underfrågor till. Fortsatt förhöll vi oss till guiden likt en checklista där frågorna inte behövde följa en viss bestämd ordning utan snarare skulle täcka in det valda undersökningsområdet (jfr. Larsson (b), 2005). Kvale (1997) diskuterar intervjufrågornas utformning och menar att det finns två sätt att bedöma dessa; tematiskt och dynamiskt. Tematiskt handlar frågorna om hur de kopplas till studiens syfte och de teoretiska referensramarna. Den dynamiska aspekten av intervjufrågorna handlar i sin tur om hur ett givande och bra samspel ska uppstå i samtalsituationen. För att hålla igång samtalet och motivera respondenterna att fortsätta tala om det givna ämnet bör frågorna vara korta, lättförståeliga och formulerade med ett vardagligt språk.

När vi konstruerade vår intervjuguide (se 7.1 intervjuguide) hade vi ovanstående fakta i åtanke. För att koppla frågorna till vårt ämne och teoretiska ram använde vi oss av en matris där identitet och sociala relationer utgjorde våra två huvudrubriker. Vi valde dessa två begrepp för att täcka två olika aspekter utav identitet; den individuella samt den sociala. Utifrån dessa formulerade vi teman, tje/familj/skola/vänner/förebilder/framtid, som vi sedan utformade underfrågor till. Temana skapades utifrån våra teorier efter att vi diskuterade vilka faktorer i omgivningen som kan komma att påverka konstruerandet av identitet. För att frågorna även skulle innefatta en dynamisk aspekt försökte vi formulera enkla frågor med ett vardagligt språkbruk som tjejerna skulle kunna relatera till.

Kvale (1997) beskriver olika typer av frågor som kan användas i intervjun men framhäver att det viktigaste i intervjusituationen är ett aktivt lyssnande. Det möjliggör för att kunna fånga in meningen med det sagda och förstå innebörden, vilket i sin tur kräver både kunnskap och intresse för ämnet. Av de frågor Kvale benämner använde vi oss främst av indirekta frågor, uppföljningsfrågor, sonderande frågor samt tolkande frågor. Vi använde dessa framförallt som uppföljningsfrågor till de konstruerade underfrågorna och vi valde att inte skriva ned dem i intervjuguiden utan de fick istället användas spontant under samtalsgången.

4.6 Etiska reflektioner

Ett etiskt förhållningssätt hade vi med oss genom hela uppsatsprocessen och vi reflekterade löpande kring olika etiska frågor som uppstod. Det område vi valde att studera innebär en del etiska svårigheter och avgöranden vilket gjorde våra etiska överväganden viktiga. Att blottlägga syftet med studien och våra intentioner med arbetet var viktigt. Detta ansåg vi vara en förutsättning för att respondenterna med flera skulle kunna ge sitt samtycke och medverka i studien. Tydlighet och öppenhet försökte vi förhålla oss till som ledord under hela processen. Enligt Kvale (1997) och Larsson (2005) finns det tre etiska principer man bör ta hänsyn till i kvalitativ forskning som berör människor vilka är; informerat samtycke, konfidentialitet och konsekvenser.

Den första principen, informerat samtycke, innebär att information ska ges till intervjupersonerna om undersökningens generella syfte och om hur studien är upplagd. Kvale (1997) diskuterar svårigheterna med vem som ska ge sitt samtycke, till exempel när det gäller skolelever. Är det eleven, läraren, föräldern eller rektorn som ska ge sitt samtycke? Både Kvale och Larsson (b) (2005) menar att information också bör ges om att deltagarna deltar frivilligt i projektet och att de själva äger rätten att när som helst dra sig ur. Förutom att tjejerna själva fick skriva på ett skriftligt samtycke valde vi också att inhämta rektors samt förälders samtycke för de tjejer som var under 18 år. I ett missivbrev till tjejerna och deras vårdnadshavare (se 7.2 missivbrev) informerade vi om vilka vi är, studiens syfte och vilka etiska riktlinjer vi skulle följa. Vi försökte också vid intervjutillfället tydliggöra för tjejerna att de inte behövde svara på alla frågor samt att de kunde avbryta intervjun om de ville.

Konfidentialitet är den andra principen som Kvale (1997) och Larsson (b) (2005) diskuterar. Principen syftar enligt författarna till att information som respondenten lämnat inte presenteras på ett sätt så att hennes identitet kan röjas. Kvale menar att namn och andra identifierbara karaktäristiska drag bör ändras och Larsson tillägger att utmärkande uttryck bör omskrivas för att skydda individen, dock utan att meningsinnehållet ändras. Vidare menar Larsson att det är av stor vikt att kunna garantera konfidentialiteten för respondenterna eftersom de ibland delar med sig mer av sina erfarenheter och tankar då än vad de tänkt göra från början. Kvale talar om de etiska dilemman som kan vara knutna till konfidentialitetsprincipen, till exempel diskuterar han vilken information som skall vara tillgänglig för vem och vikten av att tydliggöra detta från början. För att nå konfidentialitet i studien anonymiserade vi våra respondenter. Tjejerna blev under transkriberingen avidentifierade och vi benämnde dem fortsatt som grupp A och B. Vi valde att benämna dem som grupper i enlighet med vårt syfte som var att fokusera på dem som grupp snarare än som enskilda individer. Grupp A kom att representera tjejer i årskurs nio och grupp B tjejer tredje året på gymnasiet. Annan information som skulle kunna avslöja vilka tjejerna är ändrades eller presenterades inte alls i resultatet. Kassetbanden vi använde oss av vid inspelningarna av intervjuerna förstördes dessutom så att ingen utomstående skulle kunna ta del av intervjuerna. Vi ansåg det vara viktigt för tjejerna att få tillgång till den färdiga uppsatsen. Eftersom vi hade kuratorn som kontaktperson på de yngre tjejernas skola valde vi att skicka uppsatsen till honom och vi informerade tjejerna om var den fanns att läsa. Då vi gjorde gruppintervjun med de äldre tjejerna i hemmiljö beslutade vi i samråd med dem att skicka uppsatsen hem till dem.

Den konsekvensetiska principen är den tredje principen Kvale (1997) och Larsson (b)(2005) anser vara viktig. Enligt Kvale skall denna princip minimera risken att respondenterna lider skada genom medverkan. Potentiella fördelar och betydelsen av den kunskap som erhålls genom studien skall uppväga skaderisken för respondenterna och därmed rättfärdiga våra beslut som forskare. Kvale påpekar att respondenterna vid intervjutillfället kan berätta saker de sedan ångrar, vilket medför ett krav på känslighet hos de som intervjuar. För att inte orsaka någon skada för våra respondenter använde vi enbart materialet i det syfte vi informerat om och vi förde inte någon information vidare till någon obehörig. Ytterligare en åtgärd i försöken att skydda tjejerna var att ha kuratorn som kontakt på skolan. Efter avslutad intervju kunde vi hänvisa tjejerna dit om de av olika skäl kände ett behov av att samtala.

I början av studien funderade vi över vad som var möjligt att genomföra och hur känsligt ämnet identitet kunde bli för individen. Då våra respondenter vara unga och identitet kan frambringa en känslig diskussion valde vi att använda oss av gruppintervjuer istället för enskilda intervjuer då det minskar fokusering på den enskilda individen. Vi betonade också att vi var intresserade av deras gemensamma berättelse och inte av de personliga erfarenheterna. Detta innebar att vi pratade om tjejer generellt och inte om dem som enskilda personer.

Under intervjufasen gjorde vi oss medvetna om konsekvenser som att respondenterna kan komma att påverkas i både positiv och negativ bemärkelse. Vi var medvetna om att de samtal som kom att föras inte var ett ömsesidigt samspel utan det rådde en bestämd maktasymmetri. Intervjun bygger på samspelet mellan intervjuare och respondenter och det är en utbytesprocess som måste präglas av ömsesidig respekt. Respondenterna berättar hur de upplever något vilket är beroende av tid, rum och sammanhang (Kvale, 1997). I analysfasen behövde vi därför vara medvetna om att vad respondenterna sagt kan ha berott på många olika faktorer. Vi gjorde oss medvetna om att deltagarna kunde komma att ”svara upp mot” det de trodde sig förväntas svara på. Vad vi också diskuterade var hur vi i intervjusituationen förhållit oss till att tjejerna pratar olika mycket. Balansen mellan att försöka få med alla i samtalet och låta någon vara tyst var svår, särskilt när vi som intervjuare var ovana i intervjurollerna.

Som vi ovan nämnt förhöll vi oss till och hanterade de etiska principerna under hela processen, inte bara under intervjufasen. I enlighet med vad Kvale (1997) skriver reflekterade vi under analysstadiet över på vilket sätt och hur djupt vi skulle analysera vår empiri. Vi försökte också hålla en viss distans till vad som sagts och medvetandegöra vår förförståelse. När det gäller presentation av uppsatsen funderade vi över hur vårt sammanställda resultat kunde komma att påverka våra respondenter.

4.7 Analysmetod

4.7.1 Fenomenologi och hermeneutik som analysmetod

En fenomenologisk inriktning innebär att man försöker beskriva det respondenterna sagt så exakt som möjligt. Det är individens upplevelser av och syn på sin livsvärld som är av intresse och en grundtanke är att verkligheten är vad människan upplever den vara (Kvale, 1997). Som vi beskrev ovan (se 4.2 fenomenologi och hermeneutik som förståelsegrund) tror vi inte att man fullständigt kan bortse från sin förförståelse som fenomenologin fordrar. Denna insikt hade vi med oss in i tolkningen av vår empiri och vi kom därmed att analysera materialet utifrån en mer hermeneutisk ansats.

Hermeneutik och dess synsätt syftar till förståelsen av en texts mening. Forskningsintervjun är ett samtal kring respondenternas livsvärld, denna muntliga diskurs förvandlas till texter i utskriftsfasen som senare används i tolkning. Vi som forskare har ett perspektiv på vad som undersöks och tolkar det transkriberade materialet ur samma perspektiv (Kvale, 1997). Utifrån respondenternas berättelser tolkas materialet empatiskt och hermeneutiskt i strävan efter en meningsfull helhet. För att uppnå detta helhetsperspektiv skriver Magdalene Thomassen (2007) att tolkning mellan delarna och helheten är lämplig. Den hermeneutiska cirkeln förklarar detta som en rörelse mellan att växelvis tolka helheten och delarna av materialet. Denna växelverkan syftar mot att uppnå en så enhetlig förståelse av sambandet mellan delarna och helheten som möjligt.

4.7.2 Tillvägagångssätt vid analys

Analysen av vårt material påbörjades redan i intervjusituationen då vi under samtalens gång både medvetet och omedvetet började analysera vad våra respondenter sade. Denna analys fortsatte under transkriberingsfasen då vi behandlade både det bandade och det utskrivna materialet. Vi analyserade de båda gruppintervjuerna (A och B) var för sig och i en sammanförande diskussion tydliggjorde vi de skillnader och likheter vi fann intressanta.

Med det utskrivna intervjumaterialet i hand började vi att strukturera respondenternas utsagor. Vi valde att återge citat i analysen som är direkt tagna ur vår empiri i sin ursprungliga form. Citaten är således oredigerade. Utifrån tjejernas berättelser som följde de förutbestämda temana (tjej, familj, skola, vänner, förebilder, framtid) sökte vi efter nya underteman som skulle fånga essensen i vad tjejerna sade. De nya undertemana vi fann analyserades med hjälp av våra valda teorier och begrepp (se kap 3 teoretiska perspektiv och begrepp). Dessa underteman studerades både enskilt och tillsammans för att beskriva och förstå respondenternas upplevelser i avseendet hur tjejer konstruerar identitet. Utifrån det separata analyserade materialet belyste vi de tendenser vi kunde utläsa som centrala i tjejernas berättelser kring identitetskonstruktionen. I en diskussion förde vi sedan samman de fristående analyserna (A respektive B) och beskrev de skillnader och likheter vi fann mellan de två intervjugrupperna.

4.7.3 Transkribering

Vi bandade våra gruppintervjuer för att få en rättvis minnesbild av samtalen samt för att kunna hålla fokus där och då under själva intervjun. Två bandspelare användes under intervjuerna som en säkerhetsåtgärd utifall någon av dessa skulle visa sig vara av dålig kvalitet eller gå sönder. En förutsättning för utskrift av samtalet är att materialet är hörbart. Att vi använde oss av två bandare visade sig senare under transkriberingen vara värdefullt, på det ena bandet/bandaren var materialet näst intill ohörbart. Kvale (1997) menar att utskriften av ett muntligt material inte är någon enkel syssla utan en tolkande process i sig. Han skriver att det praktiska utskriftsproblemet väcker frågor kring till exempel skillnaden mellan talspråk och skriftspråk. Utskriften för med sig en rad olika metodiska och teoretiska problem som blir viktiga att reflektera över under och efter utskriftsfasen. Utskriften bör inte betraktas som den enda pålitliga empiriska materialet i studien. Varje utskrift är unik och bör kopplas tillbaka till sitt ursprungliga sammanhang för att få en rättvis förståelse.

Vi som intervjuare läste antagligen det transkriberade materialet på ett annat sätt än vad en utomstående part gjort eftersom vi omedvetet hade med oss reflektioner från intervjufasen. Efter våra gruppintervjuer valde vi att skriva ut varsin intervju. För att öka tillförlitligheten i utskriftsmaterialet lyssnade vi senare till respektive utskriftsmaterial, förde anteckningar och gjorde ändringar för att minimera risken för eventuella avvikelser. Utskriftsarbetet i sig blir oundvikligt en subjektiv tolkning av intervjun. Vi kom innan utskriftsfasen överens om vilken utskriftskonstruktion vi skulle försöka arbeta utifrån för att få så liknande utskrifter som möjligt. Vi försökte i arbetet förhålla oss noggrant och så ordgrant som möjligt för att minska momentet av negativ tolkning. Kvale (1997) menar att det inte finns några standardsvar på hur en utskrift skall genomföras. Han beskriver dock en möjlig riktlinje för redigeringen där man försöker göra respondenterna rättvisa genom att försöka föreställa sig hur de själva skulle velat formulera sig. Utskrivaren översätter då i harmoni med intervjupersonernas allmänna sätt att uttrycka sig. Vi gjorde oss vidare medvetna om och försökte förhålla oss till (i till exempel analysen) att utskrifterna inte är allmängiltiga representationer av en ursprunglig verklighet utan snarare tolkande konstruktioner och användbara verktyg för ett givet syfte.

4.8 Validitet, reliabilitet & generaliserbarhet

Kvale (1997) diskuterar generaliserbarhet, reliabilitet samt validitet och talar om att forskare inom det kvantitativa fältet ibland diskvalificerar den kvalitativa forskningen. De menar att kvalitativa studier inte är tillförlitliga eller kan generaliseras då resultaten uppstått ifrån ledande frågor och bygger på subjektiva tolkningar. Vi kommer nedan att diskutera generaliserbarhet, reliabilitet och validitet i förhållande till vår studie för att försäkra oss om att vi uppfyller de vetenskapliga kraven på bland annat tillförlitlighet.

Vetenskaplig kunskap innefattar krav på generaliserbarhet och de positivistiska forskarna menar att sökandet efter en universell sanning måste vara målet. Det humanistiska perspektivet menar istället att alla fenomen och situationer är unika och äger sin egen uppbyggnad och logik. Det är inom denna ram Kvale (1997) diskuterar generaliserbarhet, där den universella sanningen inte är uppnåbar. Istället menar författaren att sanningen finns lokalt, till exempel som en personlig eller samhällsrelaterad sanning, den är alltså kontextuell. Vår studie är unik med unika respondenter och sanningen vi sökte var deras personliga sanning. Vi tror inte det är möjligt, och hade inte heller för avsikt, att finna universella lagar att generalisera vårt resultat utifrån. I enlighet med det socialkonstruktivistiska perspektivet, där vi diskuterar att fenomen är socialt skapade, är det vi som återger ett exempel taget utifrån en viss kontext, vid en viss tid och vid ett möte mellan oss och dessa tjejer. Vårt resultat ger inte en objektiv sanning utan återger vår tolkning av respondenternas utsagor.

Svenning (2003) tydliggör begreppet reliabilitet med hjälp av begreppet tillförlitlighet, där två undersökningars resultat skall avspegla varandra om syftet med undersökningarna är detsamma. Tillförlitligheten kan bero på intervjuaren eller miljön studien utförs i (Svenning, 2003). Att uppnå reliabilitet kan vara en svårighet då den kvalitativa forskaren både är ”*ett mätinstrument och en uttolkare av mening vid analysen av data*” (Larsson, 2005, sid 115). En annan aspekt är att två forskare kan analysera samma material olika och frågan blir då vems resultat som är det giltiga. Billinger (2005) talar om reliabiliteten vid genomförandet av fokusgrupper, som för vår del blev gruppintervjuer, och menar att reliabiliteten ökar om moderatorerna är desamma i alla grupper. I de två gruppintervjuerna vi genomförde hade vi samma roller vilket då ökade tillförlitligheten i vår studie. Transkriberingssituationen har också betydelse för reliabiliteten. Larsson (b)(2005) skriver om den intersubjektiva reliabiliteten och att man vid transkriberingen av materialet bör skriva ut samma intervju två gånger, detta bör också göras av två olika personer. Vi valde att dela upp transkriberingen av våra två gruppintervjuer då de tids- och innehållsmässigt var omfattande. Därefter satt vi tillsammans med varsin utskrift av intervjumaterialet och lyssnade igenom det inspelade materialet, vi förde anteckningar som vi sedan sammanställde för att minimera avvikelser i utskrifterna. Denna transkriberingsmetod ökade därmed studiens tillförlitlighet. Larsson (b)(2005) menar att syftet i kvalitativa studier ofta är att beskriva ett visst fenomen, då mister reliabilitetsfrågan lite av sin betydelse då det inte behövs några mätinstrument för att bedöma resultatens tillförlitlighet (Larsson (b), 2005). Detta hade vi i åtanke då vi diskuterade reliabilitetsfrågan och vi ansåg att tillförlitligheten var svår att mäta då vårt syfte var att undersöka tjejers syn på identitet och dess konstruktion.

Validiteten i en studie hänför sig till om forskaren mätt det som var avsett att mätas (Svenning, 2003). Kvale (1997) diskuterar begreppet och menar att validiteten bör kontrolleras under hela forskningsprocessen och inte bara i efterhand. Han menar att validiteten är beroende av undersökarens hantverksskicklighet, till exempel hur hon/han ifrågasätter, granskar och tyder sina upptäckter. Svenning (2003) talar om inre och yttre valida former där den inre innebär kopplingen mellan teori och empiri. För att uppnå inre validitet ska bland annat frågorna ställas till rätt personer och täcka in hela aspekten av det valda fenomenet. Vi anser vi uppfyllde de inre validitetskraven i vår uppsats genom vårt val av respondenter (se 4.4 urval & avgränsningar) samt att vi strukturerade vår intervjuguide enligt en tematiserad modell (se 4.5.2 intervjuguidens utformning och form) för att få in all relevant information gällande tjejernas syn på identitet. Den yttre validiteten handlar om hur hela undersökningen kan sammanbindas till en bredare kontext. För att detta skall vara möjligt ställer det krav på att det empiriska materialet är riktigt grundat, annars går det inte att diskutera några generella slutsatser utifrån resultatet. I enlighet med vad Svenning (2003) skriver om att generalisera utifrån kvalitativa studier var vi försiktiga med detta då vi hade ett litet antal respondenter som inte ensamma kunde stå som modeller för en sanning. Frågan gällande hur vårt resultat kan stå som exempel för hur tjejer konstruerar sin identitet blir därmed relevant. Vi talade med våra respondenter om tjejer generellt och inte om deras personliga upplevelser vilket medförde att vi använde vår empiri som exempel på hur tjejer talar om identitet.

4.9 Sammanfattande diskussion kring metod

Den metod vi använde under forskningsprocessen visade sig vara framgångsrik för att uppnå vårt syfte med studien. Vi kan dock i efterhand skönja vissa tillvägagångssätt som kunde ha justerats för att underlätta processens förfarande. Den målgrupp vi först valde, tjejer i årskurs nio, visade sig vara en svår målgrupp att nå och vi fick anstränga oss för att samla ihop respondenter till våra fokusgrupper. I efterhand kan vi dra slutsatsen att det kanske hade varit mer lättarbetat om vi valt en annan målgrupp. Vi valde att göra en av våra gruppintervjuer i skolmiljö vilket vi nu anser vara ett välavvägt beslut. Vi upplevde att tjejerna kände sig så bekväma de kunde i denna konstruerade situation då de befann sig i en välbekant miljö. Vår förhoppning var att genomföra gruppintervjuerna under så lika omständigheter som möjligt. Detta blev dock inte görbart på grund av den tidspress vi

arbetade under och gruppintervju B utfördes därför i en av uppsatsförfattarnas hemmiljö. Det visade sig vara effektivt och intressant att genomföra intervjuer i grupp. Om vi hade haft större tidsutrymme hade vi gärna utvecklat vårt syfte i koppling till målgrupp och gjort fler intervjuer, möjligtvis enskilda intervjuer eller kanske en jämförelsestudie mellan tjejer och killar. Den intervjuguide vi utformade uppfyllde sitt syfte som var att fånga olika aspekter av identitet, den kunde dock ha kompletterats med ytterligare frågor kring behovet av stöd från utomstående vuxna. Under hela uppsatsprocessen arbetade vi med en övergripande metod som innebar att vi satt tillsammans och diskuterade och reflekterade över de frågor som dök upp. Denna metod visade sig ge god effekt och i slutändan ge en mer enhetlig uppsats.

5. Resultat & analys

I följande kapitel redovisas vår empiri och vårt resultat i strukturerad form utifrån våra ursprungliga teman som användes i intervjuguiden. Följt av varje undertema återges citat tagna ur vår empiri, dessa fångar den essens vi funnit relevant och intressant i vårt material. Citaten återges i sin ursprungliga form – oredigerade. Vi har genomgående haft våra valda teorier och perspektiv samt vårt syfte och våra frågeställningar i åtanke under hela analysprocessen. Resultaten presenteras först enskilt och sedan sammanförda i ett diskussionsavsnitt. För ytterligare beskrivning av tillvägagångssätt i analysförfarandet (se 4.7.2 tillvägagångssätt vid analys). Respondenterna återges benämnda som grupp A och B i enlighet med det fokus vi haft på dem som grupp och deras gemensamma berättelse. Detta kapitel avslutas med reflektioner kring varför våra resultat kan vara viktiga att belysa i koppling till det sociala arbetet.

5.1 Tema – tjej

5.1.1 Gruppintervju A

Det ni ser är det ni får

”Typ vad andra ser också, dom som ser hur du är, du själv kanske inte märker vem du är.”

”Det är mest andra som bedömer vem du är, som kan säga sanningen om dig.”

”... jag tror inte man vill ha ett dåligt rykte, alla vill ju framstå så bra som möjligt.”

”Nämen då du vet ibland, var sån what ever alltså vem bryr sig...”

(Citat från gruppintervju A)

Dessa citat är tagna ur diskussion kring hur betydelsefullt det blir hur andra uppfattar vem man är. Tjejerna talar om att omgivningens syn på den man är har stor påverkan men menar samtidigt att man ibland inte orkar bry sig om vad andra tycker. Enligt Goffman (2006) uppträder individer på en scen inför publik. Framträdandet avser att ge ett specifikt intryck, det önskade intrycket. Dessa tjejer beskriver att det ofta är svårt att leva upp till det som publiken förväntar sig få se. Framträdandet fyller därmed inte sin funktion och får ej önskad effekt. Det verkar falla sig så att tjejerna inrättar sig i den roll som omgivningen tillskriver dem. Tjejerna förklarar att vid de tillfällen man inte mår med att anpassa sig till det förväntade beteendet väljer man istället att starkt ta avstånd och inte bry sig. Kanske är det så att denna företeelse kan förklaras med att man inte alltid orkar leva upp till de krav och förväntningar som ställs och en enkel utväg blir då att hävda att man inte bryr sig. Inom symbolisk interaktionism talar man om ett spegeljag där vi ser oss själva genom andra. I enlighet med denna teori ser vi att tjejerna speglar sig själva i andra och blir sina egna spegelbilder.

Att vara eller bli tjej

”Tjej, det är en vanlig människa...”

”Om man är tjej så är man kanske inte tvungen, man mognar fortare, man är mer känslig och man tar mer ansvar...”

”Men typ när man börjar umgås med tjejer så får man lite av deras vanor, liksom hur dom sitter, hur dom äter och vad dom säger du vet.”

”...eller så är det också så om man har flera syskon som är killar så blir man ju också kille till slut.”

(Citat från gruppintervju A)

Då tjejerna pratar om vad och hur det är att vara tjej beskriver de att det beror på vilket sammanhang man är i och vilka som befinner sig inom detta. De beskriver olikheter mellan tjejer och killar såsom att tjejer är mer mogna, tar mer ansvar medan killarna tillskrivs ett mer utåtagerande beteende. Dessa könsstereotypiska skildringar beskriver tjejerna inte som något fast utan något föränderligt som växlar beroende på vilka man omger sig med. Smedler & Drake (2006) skriver att kön inte är ett biologiskt faktum utan en social konstruktion. Vi kan genom denna beskrivning se att tjejerna ”gör sitt kön”. De verkar röra sig ”löst” mellan könsrollerna och uttrycker ingen särskild svårighet i detta. Enligt Smedler & Drakes beskrivning av Butlers socialkonstruktivistiska teori skapas kön inom ett system av handlingar som representerar ett normativt beteende som till exempel; rörelser, klädsel och språk. Tjejernas avvikelser från detta beteende kan enligt Butlers teori beskrivas som subversiva kroppsakter där ens roll inte längre är statisk.

Att vara någon

”... man försöker på något sätt bli som en person... det beror på vilka man umgås med.”

”Men man har ingen identitet då är man typ kopia av någon annan.”

”... försöker man bli som någon annan, det är inte heller bra, man förlorar sig själv på ett sätt.”

”Är man cool så har folk stora förväntningar...”

(Citat från gruppintervju A)

Tjejerna talar om att det är viktigt att vara unik. De beskriver att den man är beror på vilka man umgås med och att det är viktigt att ha en egen identitet. Diskussion cirkulerar kring de förväntningar som ställs på personer utifrån perspektivet vad man förväntas vara. De talar om tre olika grupper; de coola, de nördiga och de som befinner sig mitt emellan och menar att de är nöjda med den plats de själva fått/tagit. Stier (2003) skriver om att identiteten först blir meningsfull då den ställs i relation till något/någon annan. Han menar att definition av vem man är, vilka vi är och vilka de är hjälper individen att definiera sin egen person. Fortsatt beskriver han att det är grundläggande för en persons identitet att äga känslan av att vara ett jag. Utifrån vad dessa tjejer beskriver kan vi se att de definierar sig själva i förhållande till sin omvärld. Den gränsdragning mellan olika benämnda grupper som sker kan beskrivas som en jagstärkande företeelse. Genom att inräkna sig i en viss grupp samtidigt som man avgränsar sig mot en annan inringar de sitt jag. Tjejerna talar om att kompensera då man hamnar i ett sammanhang där man inte känner sig bekväm. De menar att i sammanhang där man känner sig osäker blir man annorlunda och gör saker man vanligtvis inte skulle göra. De beskriver en känsla av att förlora sig själv i dessa sammanhang.

Ursprung och omgivningens betydelse

”Det är ju typ hela identiteten för varje människa, hur man är själv hur din bakgrund ser ut.”

”Jag tror det [identitet] handlar mest om var man kommer ifrån, typ det som bevisar att man är den man är.”

”Man kan ju inte bara komma och säga att jag är det och det. Man måste ha något kännetecken eller tillhöra en viss grupp eller ett land eller nått.”

”Om man bor i ett område där alla är gamla... i alla fall ett ställe som inte är som här tror jag inte det skulle vara så många gangsters som det är nu”.

”Det är inte så, asså när folk frågar var bor du, säger man Biskopsgården dom tror liksom det är värsta mördarstället. Liksom hur kan du bo där... det är inte så för oss som bor här.”

”Det är som om man går in och ut genom en dörr.”

”Då [om man bott i en annan stadsdel] kanske du hade... blivit lite mer svenskaktig.”

(Citat från gruppintervju A)

Då vi talar om vad identitet är beskriver tjejerna sin etniska bakgrund och talar om att den är väldigt viktig. Diskussionen handlar om betydelsen av att tillhöra något och de beskriver sin egen bakgrund som det som format dem. Vidare diskuterar de den samhörighet man känner med andra invandrade i området där de bor. Tjejerna upplever att omgivningen har mycket fördomar kring stadsdelen och att dessa inte stämmer. Samtidigt pratar de om att det är stökigt i området men att de inte märker av det. Som Almér (2006) skriver innebär den etniska identiteten en upplevelse av att tillhöra en större enhet. Denna får stor betydelse för hur man uppfattar sig själv. Då det i ens omgivning finns negativa attityder gentemot olika enheter står individen inför en utmaning vad det gäller den egna uppfattningen, denna aspekt av identitet kan också beskrivas som en aspekt man själv inte kan påverka. Det dessa tjejer beskriver kan kopplas till vad Almér skriver. Respondenterna verkar förhålla sig ambivalent till området de lever i. Å ena sidan beskriver de en stadsdel de gillar och vill bo i, å andra sidan talar de om området som något dåligt. Andersson (2003) talar i sin avhandling om flickors ambivalens mellan stadsdelen de lever i koppling till identifikationer. Hon menar att det både finns ett försvar av stadsdelen samtidigt som man inte fullt ut vill identifiera sig med bilden av hur den framställs. Författaren skriver att flickorna i hennes undersökning känner sig hemmahörande i stadsdelen och ser sig själva som ickesvenskar. Våra respondenter benämner sig själva som ickesvenskar och de talar om att de kanske varit mer svenskaktiga om de bott i en annan stadsdel. De drar slutsatsen att det finns en skillnad mellan dem och de som bor i villaområden som inte är lika mångkulturella. Andersson beskriver också det hon kallar generaliserande benämningar som ”utlänning” och ”svensk” vilka verkar representera olika samhällsklasser för flickorna i studien. Paralleller till denna slutsats kan vi dra till vår studie då tjejerna talar om att svenskaktiga personer bor i villor i medelklassområden. Likt författaren beskriver verkar etniciteten alltså likställas med vilken klasstillhörighet man har som är beroende av vilken plats man bor på.

Språkets betydelse

”...kommer man från samma land eller åtminstone [länderna] XXX när man pratar typ samma språk eller man förstår språket så är det lättare att kommunicera och att komma nära den personen.”

”Då man själv ska säga nått man bara vad händer om jag säger det? Man vågar inte säga det ifall dom börjar skratta du vet.”

”... typ jag vet inte hur man snackar med, hur man ska va artig eller så du vet. Jag pratar bara så som jag är.”

”Ne asså med folk jag känner, jag känner mig utanför förstår du... jag förstår inte ett piss av vad dom säger, jag bara sitter där du vet.”

(Citat från gruppintervju A)

I koppling till det område man lever i och dess betydelse talar flickorna om språkets betydelse. De menar att om man har språket och ett liknande ursprung som gemensam nämnare är det lättare att lära känna och komma nära en person. De beskriver att man då förstår varandra på ett annat – ett speciellt sätt. Tjejerna benämner en känsla som infinner sig då man inte kommunicerar på ett liknande sätt. De kopplar detta både till ungdomar i förhållande till vuxna samt mellan personer som har olika språk som modersmål. Mead talar om individen som en språklig varelse och menar att hon använder språket som verktyg i vardagen (ne.se). Berg et al. skriver att språk och mening skapas i samspelet och är beroende av inblandade aktörers reaktioner. Genom tjejernas utsagor förstår vi hur viktigt det egna språket är. De beskriver en osäkerhet som infinner sig då man inte förstår varandra. I enlighet med Helkama et al. (2000) och symbolisk interaktionism kan man tolka detta som att bristen på liknande symboler i talet orsakar att avsändare och mottagare inte lyckas tolka meningen i budskapet på samma sätt. För att möjliggöra detta krävs en gemensam definition av en specifik situation vilket tjejerna beskriver saknas både i förhållande till vuxna samt personer med annat etniskt ursprung i vissa situationer. Almér (2006) skriver att ungdomsspråket under adolescensen blir viktigt, att det blir en formande faktor och ett verktyg i nyorienteringen mot vuxenlivet. Vidare beskriver hon att ungdomen använder detta språk i behovet av att identifiera sig med sina kamrater som sig själv samt avgränsande mot det vuxna samhället. Detta ser vi exempel på i vårt insamlade material, tjejerna talar om att vuxna ofta inte förstår vad de menar.

5.1.2 Gruppintervju B

Att vara den man förväntas vara eller bryta mot normen

”Man lär sig på nått sätt att så här ska man vara som tjej och man ska göra det här och det är ju ganska svårt att komma ifrån.”

”Alltså den påverkar en som person väldigt mycket, man anpassar sig eller så stöter man omgivningen ifrån sig.”

”Det kan ju göra väldigt stor skada, om folk har fel uppfattning av en, det är klart att det är jobbigt och då tror folk någonting helt annat än vad det egentligen är och det vill man ju inte.”

”Man tänker först och pratar sen.”

”... är man svag mot grupstryck kan man nog inte riktigt va sig själv, men är man väldigt stark i sig själv så tror jag man vågar gå sin egen väg.”

(Citat från gruppintervju B)

Citaten ovan beskriver tjejernas upplevelser av att vara tjej och hur man anpassar sig efter andras förväntningar. De menar att vara tjej är någonting man socialiseras in i och betonar svårigheten i att inte följa normen. För att leva upp till förväntningarna och inte riskera att misstolkas beskriver de en redigering av sig själva där man noga överväger vad man säger och gör. Denna redigering kan liknas vid den självmedvetenhet och förmåga till självreflektion Wrangsjö (2006) nämner som viktiga faktorer för identiteten. Tjejerna säger att man ”lär sig” hur man skall vara som tjej och att det är svårt att stå emot detta. I enlighet med det socialkonstruktivistiska synsättet kan begreppet tjej sägas vara tillskrivet vissa egenskaper och normer för hur man ska bete sig. Smedler & Drake (2006) skriver om att samhället ”gör kön” genom vissa sociala överenskommelser vilket tjejernas uttalande tydligt ger exempel på. Vad som verkar vara viktigt för tjejerna är känslan av att bemästra olika situationer vilket Wrangsjö (2006) menar är viktigt för identitetsupplevelsen.

Skiljer och förenar människor på samma gång

”Identitet märks väl i... sociala sammanhang. Ja i värderingar tankar åsikter. Ja alltså identiteten är ju det som skiljer oss, vi har ju olika identiteter här. Någoting som skiljer en person men ändå, alltså får dom samlade.”

(Citat från gruppintervju B)

Här talar tjejerna om när identiteten blir betydelsefull och viktig, de menar att identiteten är något som för människor närmare varandra men att den samtidigt kan vara det som skiljer oss åt. De säger att det sociala sammanhanget spelar roll för när identiteten blir tydlig. Goffman (2006) talar om världen som en teater där jaget visas upp för andra och beroende på vilken scen man befinner sig visar man upp olika sidor av jaget. Stier (2003) skriver att identiteten blir meningsfull då den ställs i relation till någon annan. Tjejerna säger att identitet märks i folks värderingar och åsikter och att det är så man vet hur någon är. Det kan förstås utifrån Stier då tjejerna märker av identitet när de förhåller sig till andra, i det sociala sammanhanget.

Olika men ändå lika

”Det syns mer utåt tror jag. Det här som tjejer bryr sig om, samma sak som killar men man visar det mer som tjej.”

(Citat från gruppintervju B)

Vid samtal om hur det är att vara tjej och hur man vet att man är en tjej menar respondenterna att det finns många likheter mellan tjejer och killar men att man som tjej visar mer utåt vad man bryr sig om. Tjejerna verkar anse att de skillnader som finns är socialt skapade. De beskriver en stereotypisk bild av killar som mer aggressiva än tjejer vid till exempel konfliktlösning och de säger också att tjejer är mer osäkra än killar. Samhället skapar normer för hur man ska bete sig och Smedler & Drake (2006) menar att vi förväntar oss att människor tydligt ska förmedla en könstillhörighet vilket detta citat kanske är ett exempel på. Respondenterna verkar finna sig i de förväntade könsrollerna utan att direkt ifrågasätta de rådande normerna. Tjejerna beskriver också i denna diskussion att det är mer komplicerat att vara tjej och med en intersektionell analys kan detta förklaras med att tjejerna måste anpassa sig till ett samhälle där det ”manliga” är normen.

Jag och fasaden

”Det är svårt att gå och hålla inne sig själv liksom. Och inte visa vad man tycker, utan det måste ju vara väldigt jobbigt att ha en fasad.”

”Men sen samtidigt så kan man ibland känna att man utger sig för att vara någon annan än vem man är för man vill inte att den ska se vem man egentligen är.”

”Det är ju svårt att känna att man räcker till som man är tror jag. Man vill liksom va nån som man inte behöver va egentligen. För egentligen duger ju alla som dom är men jag tror det är svårt att känna att man gör det.”

(Citat från gruppintervju B)

När tjejerna pratar om hur viktigt det är att få vara den man vill vara menar de att det är väldigt viktigt men att det inte alltid är så lätt. En balans mellan att skydda sig själv genom att inte visa vem man är och mellan att inte få visa vem man är beskrivs. De säger också att det är svårt i dagens samhälle att vara sig själv eftersom det finns mycket fördomar om olika saker. Erikson (1968) menar att individens känsla av identitet är beroende av det stöd den sociala omgivningen ger vilket

kan förklara tjejernas strävan efter att passa in. Goffman (2006) skriver om att det finns olika sätt att uttrycka sig för sin publik, det som sänds ut och det som överförs och dessa använder aktören för att kontrollera andras reaktioner på henne. Tjejerna säger att man ibland inte vill visa vem man är och att de då ändrar sina sätt att vara på vilket kan förstås utifrån Goffman. Stier (2003) talar om att för att vara framgångsrik i sitt identitetsskapande måste individen kunna konstruera, dekonstruera samt rekonstruera sin identitet beroende på kontexten vilket tjejerna ger tydliga exempel på att de gör och bemästrar. Marcia (2006) menar att en tillverkad identitet är bättre än en tilldelad eftersom det ökar jagstyrkan, tjejerna visar på att de själva har makten att bestämma hur de vill vara men att det är svårt. De uttrycker också att det kan kännas svårt att räkna till som man är, även om detta borde vara en självklarhet. Tjejerna beskriver hur de pendlar mellan att förhålla sig till hur samhället säger att man bör vara och hur ”verkligheten” ser ut.

Omgivningens betydelse – på landet eller i stan

”Jag tror att man är mer stressad som person om man har växt upp i Stockholm än vi här som växt upp i Ängelholm. Det är säkert en viss skillnad mellan bara det och det är nog skillnad att bo ute på landet och såhär som vi bor nu också.”

(Citat från gruppintervju B)

Då samtalet handlar om omgivningens betydelse för vem man är och blir säger tjejerna att den nog har stor betydelse. De diskuterar skillnaden mellan att bo i en storstad och i en mindre stad som de själva bor i, de diskuterar också hur det är att bo ”på landet”. De beskriver stressfaktorn som beroende på vart man bor och menar att den kulturella skillnaden som kan finnas mellan de geografiska områdena påverkar vem man blir. Detta är något Abrams (2002) tar upp i sin artikel, den kontextuella och kulturella betydelsen för identitetsutvecklingen.

5.2 Tema – familj

5.2.1 Gruppintervju A

Tillhörighet – där man är den man är

”... även om vi blir ovänner så är vi samma familj, vi kommer sova under samma tak... jag är ändå en del av dom”.

”Utan min familj skulle jag kanske inte ens existera eftersom jag inte skulle ha något efternamn eller någonting.”

”Det är inte så att du måste ha samma blod som personen, den kan ändå tillhöra din familj.”

(Citat från gruppintervju A)

Då vi pratar om familjen säger tjejerna att den kan vara många olika saker. De talar om att familjen inte endast är de som man är släkt med utan att de även kan vara andra nära personer. Samtidigt som de beskriver detta kan vi se att de lägger olika värderingar på dem som de är bundna till via blodsband och andra nära personer. Tjejerna menar att familjen alltid finns där för dig oavsett vem man är och vad man gör. Det verkar råda en dissonans mellan det tjejerna känner de bör säga och det de faktiskt upplever. Eriksson (1968) menar att en av de viktigaste egenskaper identiteten har för individen är att känna sig som densamma oavsett i vilket sammanhang man befinner sig i. Tjejerna beskriver att det är inom familjen man känner sig mest som den man är. Kopplat till Erikssons teori kan vi resonera kring hur svårt tjejerna upplever det att vara densamma i olika sammanhang.

Den identitetsstärkande känslan av att få möjlighet att vara den man vill vara verkar främst ske inom familjen.

Trygghet

”Allt föräldrar gör är för barns bästa.”

”Dom tar dig till läkaren, dom gör soppa åt dig, du vet att det finns någon där som bryr sig om dig. Så jag vet inte vad jag skulle vara utan min familj.”

”Dom sprider inte rykten om en för dom älskar ju dig.”

”Om man säger så, om dom bara berättar någonting som är dåligt eller jobbigt så är det deras rykte som är förstört, att din dotter gör så.”

(Citat från gruppintervju A)

Då tjejerna talar om familjens funktion skildrar de en verklighet av att föräldrar alltid vill barnets bästa. Den omhändertagande funktionen familjen har för ett barn beskriver respondenterna. Vidare pratar de om att det finns skillnader mellan familjen och andra nära personer eftersom familjen inte skulle sprida rykten eller göra dig illa på ett sätt som en vän till exempel skulle kunna göra. Den trygghet de beskriver finnas inom familjen kan enligt deras utsagor inte ersättas. De talar om familjen som en enhetlig enhet och att om man skadar sitt barn på något sätt skadar man därmed också sig själv och hela familjen – det slår tillbaka mot dem och ryktet förstörs. Den identitetskris Eriksson (1968) talar om som en nödvändig vändpunkt under ungdomen verkar för dessa tjejer inte så närvarande. De talar fortfarande om sin familj som det viktigaste sociala sammanhang de befinner sig i. Eriksson menar att de ursprungliga vuxna personer ungdomen omgivit sig med nu under adolescensen behöver kompletteras med andra vuxna och jämnåriga för att lösa krisen. Detta kan vi utläsa i vårt material. Vi ser snarare att flickorna kompletterar sin sociala omgivning än att de frigör sig från sin familj. Vår reflektion kring detta kan kopplas till den studie Adamson (1999) gjort där hon talar om att den separation från vuxna Eriksson benämner inte haft så stor betydelse för de unga i hennes studie, utan snarare tvärtom.

Förväntningar

”... jag tror dom vill att man ska bli nått bra. Dom hoppas alltid på det bästa du vet. Dom vill alltid att du ska vara ett steg högre.”

(Citat från gruppintervju A)

Då vi ställer frågor kring vad familjen har för förväntningar berättar tjejerna att familjen alltid vill ens bästa och att det de själva lyckats prestera vill de föra vidare för att möjliggöra ett ännu bättre liv för sina barn. Tjejerna beskriver att föräldrarna vill hjälpa till och konstruera en ännu bättre bas, än vad de själva hade, för sina barn. Adamson (1999) drar slutsatsen att de allra flesta ungdomar anser det vara viktigt att ha vuxna i sin närhet. Hon skriver om att de vuxna besitter kunskap och erfarenheter som hjälper den unga på många sätt. Författaren till studien liknar vuxnas funktion för den unga som en karta och kompass i utvecklandet av identiteten.

5.2.2 Gruppintervju B

En fast punkt – en bas för den man är

”... föräldrarna har känt en hela livet. skulle man göra något konstigt fattar dom att, vad gör du nu, detta är inte du.”

”Hemma hos föräldrarna är det ingen mening med att sitta och va tuff, det tjänar man inget på medan det är mer uppskattat hos kompisarna.”

(Citat från gruppintervju B)

Då samtalet handlar om familjen menar respondenterna att familjen utgör kärnan i livet och att det är från föräldrarna man får sina värderingar. Familjen behöver inte bestå av enbart släkt, någon som är betydelsefull kan också räknas till familjen. Tjejerna säger att man lyssnar på vad familjen tycker och att man får bekräftelse på om det man gör är rätt eller fel. De menar också att det är hemma hos föräldrarna som man är sig själv och är mest avslappnad. Detta jämför de med när man är med sina vänner, då måste man akta sig för missuppfattningar eftersom vännerna inte känner en på samma sätt som föräldrarna gör. Goffman (2006) talar om roller och menar att dessa uppstår när man framför samma förutbestämda akt inför samma publik. Respondenterna beskriver att de tar olika roller beroende på vilka de umgås med och att det beror på att man vill passa in. Med föräldrarna vill de vara lugna och snälla medan man med vännerna antar en mer tuff attityd. Goffman talar också om att publiken kan kontrollera en aktörs framträdande genom att se till vad som sänds ut och överförs. Dessa ska överensstämja för att framträdandet ska verka ärligt. Tjejerna säger att när man gör misstag så vet föräldrarna att det är något fel och att det ”inte är du”. Föräldrarna kan ha lärt känna barnens utsända och överförda signaler och kan se att dessa inte stämmer överens, vilket medför att de också ser att handlingen inte ”är rätt” för barnet. Familjen framställs som betydelsefull och tjejerna säger att de väljer familj före vänner om de måste göra ett val. Erikson (1968) menar att ungdomen måste finna nya personer att identifiera sig med för att lösa den identitetskris hon befinner sig i och föräldrarna är inte tillräckliga för detta. Tjejerna verkar inte alls ge uttryck för den separation Erikson talar om utan familjen har fortfarande en central roll i deras liv. Adamson (1999) fann i sin studie att ungdomarna söker en kontext att integrera sig i som snarare är ett komplement till familjen än en separation från den.

Arvet och värderingarna

”... så dom hjälper en att liksom få deras liv men en bättre version av det.”

(Citat från gruppintervju B)

Diskussionen handlade här om hur föräldrarna påverkar en i de val man gör. Tjejerna säger att föräldrarna vill ge barnen ett liv likt deras eget fast bättre. De tror att vare sig man vill eller inte så blir man till slut som sina föräldrar. Adamson (1999) menar att de vuxna kan ses som karta och kompass på vägen när man konstruerar sin identitet och att de är ett stöd i den mellanmänniska kontakten då de besitter en erfarenhet de unga saknar.

5.3 Tema – skola

5.3.1 Gruppintervju A

Goda förutsättningar i Sverige

”... alltså man kommer ingenstans utan en utbildning nuförtiden... just nu måste man ha en utbildning till och med för att bli städerska. I många länder i typ mitt land, dom dör efter att få en utbildning – att bli någonting. Men man har inte råd och vi som bor i Sverige alltså, vi får mat i bamba vi har det helt så soft men ändå tar vi inte nytta av den kunskapen vi får.”

(Citat från gruppintervju A)

Då vi diskuterar skolan med tjejerna talar de om hur viktig den är och att man måste ta tillvara på de möjligheter man erbjuds i den svenska skolan. Respondenterna för snabbt diskussionen till sitt etniska ursprung och menar att ”svenskar” inte tar tillvara på de möjligheter man har. Almqvist (2006) beskriver olika komponenter som den etniska identiteten ofta är kopplad till; ett visst sätt att tänka, uppleva, känna och bete sig. Dessa tjejer, som alla har annan etnisk bakgrund än svensk, verkar ha införlivat en gemensam värdegrund och ett gemensamt sätt att reflektera över skolan i Sverige. Det som för personer med svensk bakgrund beskrivs vara en självklarhet beskriver respondenterna som goda förutsättningar man skall ta tillvara på. Det utanförskap respondenterna i vissa sammanhang talar om verkar i detta fall ha resulterat i ett ”innanförskap” där man omedvetet håller fast vid vissa gemensamma värderingar.

5.3.2 Gruppintervju B

Skolan som uppfostringsarena

”... man lär sig ju väldigt mycket i skolan, inte bara faktagrejer och ämnen utan beteende, hur man ska va...”

”Ja det är ju dom [lärarna] som bestämmer hur man ska va i skolan alltså... en extra guide.”

(Citat från gruppintervju B)

I diskussion kring skolan menar tjejerna att skoltiden har stor betydelse för vem man är. Skolan är en ny plats att konstrueras inom och man socialiseras in i hur skolans värld anser att man bör vara. Tjejerna menar att det är i skolan man lär sig samarbeta i stor grupp och hur man anpassar sig till andra. De tillskriver läraren en liknande status deras föräldrar då de menar att läraren har makten att forma sina elever. Adamson (1999) såg i sin studie att de flesta unga tycker att det är viktigt med vuxna i sin närhet. Som vi ovan beskrivit kan de vuxna liknas vid en karta och kompass för identitetsutvecklingen. Tjejerna beskriver lärarna som viktiga vuxna och verkar tycka det vara positivt att ha denna typ av kontakt med dem.

Att hamna rätt

”Det spelar nästan inte nån roll vad man gör, det är alltid nån som missuppfattar det. I skolan.”

”... det har nog väldigt stor betydelse vilka man umgås med i skolan också liksom, bara det att man hamnar i fel klass kan ju göra mycket med en person och likadant om man hamnar i en bra klass.”

”... man blir nog lite mer som sin omgivning...”

(Citat från gruppintervju B)

En stor del av skoldiskussionen handlade om hur viktigt det är att hamna i rätt sammanhang och att omgivningen påverkar den man blir. Erikson (1968) menar att det är i de gemensamma identifieringskänslorna med den betydande sociala kontexten som stödet för utvecklandet av den egna identiteten finns. Tjejerna säger att det är lättare att slappna av i den man är på gymnasiet eftersom de valt program där folk har ett liknande intresse. I dessa grupper finner tjejerna jämnåriga personer att identifiera sig med vilket Erikson menar vara nödvändigt för att lösa identitetskrisen. Respondenterna beskriver att skolklassen man hamnar i formar den man blir, klassen kan sägas vara en social konstruktion där de mellanmänniska relationerna har stor betydelse. Dock säger tjejerna att det inte alltid är lätt att hamna rätt, de tycker att man ofta blir missförstådd i skolan, oavsett vad man gör.

Erikson skriver att ungdomar i sitt identitetssökande försöker definiera och omdefiniera andras jag vilket kanske kan förklara tjejernas upplevelser. Då de olika grupperna som finns i skolan försöker förhålla sig till varandra kan konflikter skapas då dessa försöker särskilja sig från varandra och definiera sig själva.

5.4 Tema – vänner

5.4.1 Gruppintervju A

Masken & beroendet

”Utan kompisarna så skulle kanske inte ens jag få ens G på mina prov tror jag... blir du mobbad i skolan så tillslut orkar du inte med.”

”Man ska känna personen riktigt ordentligt innan man ser hemligheter eller avslöjar någonting.”

(Citat från gruppintervju A)

Tjejerna beskriver en samhörighet med och ett visst beroende av sina vänner. De menar att de utan sina vänner inte skulle orka med skolan och vardagen. Respondenterna talar också om att allt påverkar vartannat, om du har det jobbigt i skolan, svårt hemma eller inte känner att du platsar i din omgivning påverkar det den man är. De lägger störst vikt vid vännernas betydelse, att man har någon att gå och prata med om man mår dåligt. Fortsatt pratar tjejerna om ett avslöjande, ett avslöjande av identiteter. De menar att för att man skall kunna släppa in en person nära på livet måste man lära känna henne riktigt väl. Utifrån vad vi hör i koppling till Goffmans (2006) mikroperspektiv verkar respondenterna tala om ett avslöjande av den mask man bär. Medan hemmiljön, i enlighet med Goffmans skildring, kan liknas vid kulisser blir vännerna publiken i skolan – på scenen. Tjejerna beskriver ett avslöjande av den ”riktiga identiteten” och att denna endast uppvisas då man känner varandra riktigt väl.

Att vara lik eller ej

”Unik är man ju om typ inte härmar någon annan. Unik är lika med speciell.”

”Man ska vara sig själv inte som andra.”

”Det är modigt att ha en egen stil. Jag skulle inte klara av det men ändå.”

(Citat från gruppintervju A)

Smedler & Drake (2006) beskriver en aspekt av identiteten som handlar om att ha en stabil bild av sig själv. De talar om en demarkation gentemot andra individer. Begreppet identitet står för den medvetenhet en person har kring sig själv som en unik individ. Upplevelsen av vem man är blir under tonåren extra viktig (ne.se). Tjejerna talar om att vara unik och menar att detta unika handlar om att inte härma andra och andras utseende. De säger att man inte ska ha samma stil eller samma personlighet men att ha någorlunda samma intressen är viktigt. Frisé (2006) skriver att kroppsliga förändringar och utseendet också blir extra viktigt under adolescensen, hon menar att vänners attityder och syn på utseende har stor betydelse. Fortsatt talar hon om att hur någon väljer att klä sig avspeglar vem man vill vara, hur man ser på sig själv och hur man vill uppfattas av andra. Genom de yttre attributen kan man tillkännage en grupptillhörighet och hur man väljer att se ut säger mycket om hur man vill bli sedd och bekräftad. Respondenterna menar att det inte spelar någon roll hur man ser ut och att det är modigt att ha en egen stil, samtidigt säger de att det är viktigt för en

själv hur man ser ut och presenterar sig själv för självförtroendet. Tjejerna markerar tydligt, då vi frågar om man vill vara lik sina vänner, att man inte skall vara det och att det är modigt att ha en egen stil. De menar att man ska ha en egen stil snarare än att vara lik vännerna. Tjejernas utsagor är i denna fråga lite motsägelsefulla, å ena sidan beskriver de att de inte bryr sig om att vara lik andra å andra sidan nämner de att de själva inte skulle våga sticka ut för mycket. Att passa in i en viss kontext och grupp verkar viktigare än vad respondenterna själva reflekterar över.

5.4.2 Gruppintervju B

Lik men ändå olik

”Nån som kan respektera att jag tycker som jag tycker och att jag är som jag är men ändå liksom inte likadan.”

”... man måste ju möta nån med en annan åsikt så att man kan utvecklas.”

”... man ska umgås med så många som möjligt som är olika så får man ju lite av varje.”

”... man blir som man umgås...”

(Citat från gruppintervju B)

Vid diskussionen om vad vänner är och vilken påverkan de kan ha menar tjejerna att en vän respekterar en för den man är. De pratar också om vikten av att möta personer med olika åsikter för att som de själva beskriver utvecklas som person. I den sociala interaktionen sker en ständig förändringsprocess där de införlivar andras åsikter (symboler) i sig själva. Tjejerna menar att fördomar i samhället minskar då man umgås med olika personer. De verkar inte rätta för det nya eller obekanta utan ser det snarare som en utmaning där de får en möjlighet att utvecklas. Respondenterna säger också att man blir som man umgås. Helkama et al. (2000) menar att vi skapas i en ”färdigbyggd” värld med en viss kultur och språk. Det sammanhang tjejerna befinner sig i kan ses som en social enhet där de gemensamt definierat och skapat normer för hur man bör vara vilket då medför att de blir som de umgås.

Att vara lagom och passa in

”Man vill ju på nått sätt passa in bara. Man gör liksom allt för att man ska ja, passa in. Känna att man tillhör någonting nått gäng.”

”Det har ju blivit mycket mer att man vill se ut som någon annan, att man försöker vara likadan, det är ju mycket så i dagens samhälle. Man vill passa in.”

”... ja man har en egen stil men på en lagom nivå, den är tillräckligt egen för att man ska sticka ut men ändå lagom för att man ska kunna anpassa sig och umgås med andra.”

”Det [utseendet] är ju inget som ska påverka egentligen men nu gör det ju det i vissa lägen, men egentligen ska det ju inte göra det.”

”Det beror nog på vad man hamnat i för gäng också. Alltså där kan ju vara sådana som är balla och såhär som hamnat i ett ballt gäng fast dom kanske inte är som dom är. Alltså dom vågar inte visa att dom kanske inte är så balla som man tror att dom är.”

(Citat från gruppintervju B)

Tjejerna pratar mycket om behovet av att passa in någonstans och att vara ”rätt”. Tillhörigheten till en grupp verkar vara viktig och utseendet spelar en större roll än vad det borde enligt responden-

terna. Frisé (2006) skriver om att vännernas syn på utseende har stor påverkan på hur man ser på sig själv. Kläderna avspeglar vem man vill vara men också hur man vill bli uppfattad. Vidare menar Frisé att kläderna också kan visa vilken grupp tillhörighet man har. Tjejerna talar om att "vara lagom" och att inte sticka ut för mycket. Sticker man ut för mycket kan andra döma en på ett sätt som inte stämmer överens med den bilden man har av sig själv. Det verkar vara en ständig balans mellan vad som är för mycket och för lite när det gäller den egna stilen. Inom den egna gruppen beskriver tjejerna att de har en liknande stil som sina vänner. Goffman (2006) talar om informella grupper och deras syfte som är att distansera sig från andra grupper. Ibland bildas en gemensam social fasad för att visa grupp tillhörighet och denna kan ge upphov till stereotypiska bilder av en grupp. Detta kan förklara varför det inom vänkretsen finns en liknande stil. Goffman beskriver också att individen använder sig av olika masker när hon blir osäker på sin roll. När tjejerna inte blir uppfattade på det sätt de önskar använder de sig av dessa masker för att passa in. Tjejerna upplever att det är svårt att vara sig själv och att bli accepterad i sin egen stil men tycker ändå att det börjar bli lättare. Samhällets normer för hur man ska se ut har stor påverkan för vad som accepteras, denna sociala konstruktion är något som hela tiden förändras och som individen måste förhålla sig till. Erikson (1968) talar om att den unge måste finna jämnåriga att identifiera sig med för att kunna utveckla en känsla av en inre identitet och tjejernas beskrivningar av att passa in skulle också kunna förstås utifrån detta.

5.5 Tema – förebilder

5.5.1 Gruppintervju A

Nära förebilder

"Förebild är någon man ser, som henne eller honom vill jag bli i framtiden."

"Har du en mamma som dricker eller en pappa som krökar vad tror du din framtid ser ut då. Man måste ha en förebild i familjen."

"Det ska inte alltid vara så att man ser sina föräldrar som en förebild."

"Klart man älskar sina föräldrar och liksom dom har ju lyckats så bra i sina dagar liksom. Men man kanske inte vill bli som dom."

(Citat från gruppintervju A)

Tjejerna beskriver det vi i detta stycke benämner som nära förebilder. De talar om förebilder bland nära och kära som någon man ser upp till och beundrar. De påpekar dock att det inte alltid är bra att se upp till sina föräldrar om fallet är så att man anser sig haft en problemfylld uppväxt. De resonerar kring stoltheten över föräldrarna kontra att vilja vara en egen person med egna värderingar. Detta kan kopplas till Eriksons (1968) teori om den kris eller snarare i detta fall vändpunkt i livet som handlar om att frigöra sig från föräldrar och finna sitt eget sammanhang och stöd i andra sociala sammanhang. De samtalar om att man älskar sina föräldrar men att man inte vill bli som dem. Kanske befinner de sig i brytningspunkten mellan att slå sig fri men samtidigt hålla kvar vid den trygghet föräldrarna erbjuder i identitetsarbetet.

Ledstjärna mot sina mål

"Nån som man ser, som henne eller honom vill jag bli i framtiden."

"Man ska ha mål och förebilder i livet."

”För man kan ju inte bara leva utan att ha nån mening du vet. Man måste alltid ha nått att se upp till.”

(Citat från gruppintervju A)

Stier (2003) menar att identiteten först blir meningsfull då den ställs i relation till något eller någon annan. Smedler & Drake (2006) beskriver att identiteten skapas i mötet mellan omvärlden och individen själv. Dessa tjejer redogör för hur viktigt det är att ha någon att se upp till i förhållande till att skapa mening i sin vardag. I citaten ovan beskriver de meningen i att ha någon att se upp till och menar att det inte går att leva utan att ha en förebild. Den meningsfullhet Stier talar om blir här synlig, tjejerna uttrycker behovet av att ha någon att jämföra sig med och stödja sin egen identitet mot som bekräftelsekompass. De verkar söka en större mening och trygghet i sina nära förebilder som finns i omgivningen som de kan se upp och relatera till. Tjejerna beskriver motsatsen till en demarkation då det gäller förebilder. De relaterar fortfarande i hög grad till de vuxna förebilderna snarare än att de beskriver ett avståndstagande från dem.

5.5.2 Intervju B

Undermedvetna förebilder

”Även om man inte vet om att man har en [förebild] men jag tror alltid man har nån undermedvetet.”

(Citat från gruppintervju B)

När vi talar om förebilder och vad dessa står för menar respondenterna att en förebild är någon som gör de rätta valen man själv vill göra. Tjejerna säger att förebilden inte alltid är någon man är medveten om utan att hon eller han kan finnas i det undermedvetna. De kopplar förebilden till något som påverkar vad man själv tycker och gör och de verkar se förebilden som något abstrakt där de moraliska värdena är viktigare än snarare att det skall vara en viss typ av person. Identitet kan definieras som bland annat en medvetenhet kring den egna personligheten där erfarenheterna individen tillägnat sig är betydelsefulla för identiteten (ne.se). De personer tjejerna har mött i livet har gett dem olika erfarenheter vilka påverkar hur tjejerna handlar och är idag. Frisé & Hwang (2006) skriver att det är under ungdomstiden som individen utvecklar en kognitiv förmåga att reflektera, vilket tjejerna kan sägas göra då de talar om ”den omedvetna förebilden”.

Alla kan ju vara en förebild

”Alla kan ju vara en förebild men kanske inte för samma person. Jag kanske är en förebild för en person och du för en annan, men alla kan ju va det för nån.”

(Citat från gruppintervju B)

Respondenterna ser förebilder i vardagen och menar att alla har egenskaper som kan göra henne/honom till en förebild för någon. Förebilden står för något man söker efter i sig själv och relationen till förebilden fyller ett syfte som är till för att komplettera jaget. Enligt Cooley ser vi oss själva genom andra (ne.se) och förebilden kan få oss att se sidor av oss själva som vi antingen tycker om eller vill förändra. Det innebär att det är en ständig förändringsprocess både för förebilden själv samt för individen som har en förebild eftersom båda speglas i varandra.

5.6 Tema – framtid

5.6.1 Gruppintervju A

Framtidshopp/framtidsyn

”Alla behöver drömmar att vara nått.”

”Vi har stora möjligheter tycker jag jämfört med folk i andra kontinenter så har vi riktigt stora möjligheter. Vi kan typ bli vad som helst bara vi försöker och tror på oss själva.”

”Det är klart man vill ju ha någon vid sin sida, det spelar ingen roll om det är föräldrar eller någon du gillar. Om man verkligen ska leva ett bra liv då ska man alltid vara nöjd med den man är själv. Och så ska ju din familj såklart vara stolt över dig.”

(Citat från gruppintervju A)

Tjejerna talar om vikten av att ha mål och drömmar och menar att utan dessa blir tillvaron meningslös. Forsatt samtalar de kring de möjligheter de har att lyckas i livet, de säger att man kan bli vad som helst bara man tror på sig själv tillräckligt mycket. Familjen och andra nära personer lyfts fram som viktiga personer man vill ha i sin omgivning om man skall lyckas. De talar om att man skall vara nöjd med sig själv som person och att familjen skall vara stolt över dig. De två huvudspår respondenterna talar om är tron på sig själva och att man kan lyckas samt att familjen skall få chans att vara stolt över den man blivit. Erikson (1968) talar om att känslan av den inre identiteten är beroende av det stöd individen får från betydande sociala grupper. Han menar att det är i dessa gruppers gemensamma identifieringskänslor som stödet och utvecklandet av den egna identiteten skapas. Wrangsjö (2006) diskuterar utifrån Eriksons teori olika element som bygger upp den personliga identiteten varav ett är känslan av att vara bekräftad av någon betydelsefull auktoritet. Vi kan se att respondenternas betydande sociala grupp fortfarande i hög grad är familjen. Att identifiera sig med personer inom denna grupp och söka bekräftelse från denna är något tjejerna ger uttryck för att de gör.

Ensam är jag stark – att gå sin egen väg

”Det är inte så om typ din mamma säger att du ska bli tandläkare, att man ska sätta upp det som sitt mål. varje gång man kollar på det man bara usch det här är inte nått jag vill... man ska göra nått man själv vill.”

”Jag tycker det också är bättre att vara ensam för då söker man upp nya personer och man lär känna andra.”

(Citat från gruppintervju A)

I citaten ovan beskriver respondenterna att de tycker att det är viktigt att gå sin egen väg, de talar om att de bryr sig om vad föräldrarna tycker men att det är man själv som skall bestämma. De diskuterar att det kan vara betydelsefullt att i olika nya sammanhang och kontexter våga vara ensam (utan vänner). De menar att då man vågar vara ensam och gå sin egen väg presterar man också bättre. Tjejerna beskriver att man ensam automatiskt visar mer av sig själv och sina goda sidor. Exempel som tas upp under samtalen är då de befunnit sig på en praktikplats. De beskriver att man beter sig annorlunda, blir mer seriös, social och gör sitt bästa då man får möjlighet att göra det ensam. En av de viktigaste egenskaper identiteten har för individen menar Erikson (1968) är att känna sig som densamma oavsett vilket sammanhang man befinner sig i. Tjejerna ger uttryck för ett behov av att få känna sig som *den* man är, utifrån sin bästa sida. De verkar uppleva sig själva annorlunda i ett socialt sammanhang där man tar ansvar för sig själv och inte nödvändigtvis har ett direkt stöd från sin närmaste omgivning. Vi tyder deras utsagor som ett uttryck för att vilja testa sina egna vingar för att ta reda på ”vem man är” i en kontext utanför sin närmaste omgivning. Goffman (2006) talar om att en individs personliga fasad kan delas upp i uppträdande och manér. Han menar att dessa två element bör överensstämma för att publiken skall få ett säkert intryck. Då individen börjar tvivla på sin egen roll menar han att vi använder oss av masker som representerar

vårt sannare jag – den man skulle vilja vara. Slutligen beskriver han att denna roll införlivas i vår egen personlighet, individen har förvärvat en karaktär och blir en person. Det uppträdande tjejerna beskriver är det som sker inom en specifik kontext, fortsatt talar de om vilken roll de vill spela i det specifika sammanhanget. För att dessa två faktorer skall överrensstämma och ge ett säkert intryck upplever de att de måste uppträda ensamma. Kanske befinner sig respondenterna i användandet av det Goffman benämner som masker som senare under identitetsarbetet kan komma att införlivas i deras egen person. Möjligen försöker de finna den de vill vara, och söker detta i specifika isolerade sammanhang, för att sedan kunna applicera det i samtliga sociala kontexter och känna sig som den samma oavsett tid och rum. Möjligtvis är detta ett konstruktionsarbete av den egna identiteten.

5.6.2 Gruppintervju B

Livsprojektet – visioner, drömmar och yrket

”Alla vill ju va såhär rika och bo i ett fint hus, men det är ju så självklart, som alla tycker.”

”Det viktiga tror jag är att man har ett mål, en dröm att man har visioner i livet, sen om det blir så kan jag känna är mindre viktigt...”

”I vår ålder tror jag många drömmar handlar om liksom yrke och att man – åh jag vill ju bli det, det är min stora dröm.”

”... vad som är accepterat att bli liksom. Om min stora dröm skulle va att bli sopgubbe, det kanske inte min mamma skulle tycka va jättesmart av mig.”

(Citat från gruppintervju B)

Diskussionen handlar här om framtiden och tjejerna menar att målen är viktiga för drivkraften att eftersträva något. De säger att det just nu främst är det kommande yrkesvalet som är intressant för framtiden. De går sista året på gymnasiet och ska snart börja fundera på vilken väg de ska välja. Det är målet i sig som är det viktiga och hur det blir i slutändan verkar inte vara lika intressant. Som ovan nämnt talar Frisé & Hwang (2006) om den kognitiva förmågan att reflektera över framtiden och tjejerna kan sägas ha utvecklat denna då de talar om framtiden. Samtalet kom att handla om vilken makt man själv har att påverka sin framtid och om det finns någon annan som påverkar. Tjejerna menar att det blir vad man gör det till, de tycker sig ha stora möjligheter att påverka sin framtid samtidigt som de menar att det är ett val att låta någon annan styra. Wrangsjö (2006) talar om olika upplevelseelement som bygger identiteten där bland annat känslan av att ha kontroll ingår. Tjejerna verkar uppleva att de har kontroll över de val de kommer att behöva göra men säger också att om till exempel en förälder inte samtycker till beslutet så kommer hon/han nog att försöka påverka i en viss riktning som de anser vara mer passande. Ytterligare ett upplevelseelement som Wrangsjö beskriver är känslan av att uppleva sig själv som samma oavsett om man ser till framtid eller dåtid och tjejerna strävar efter en mening i livet som följer deras upplevelse av vem de är.

5.7 Sammanförande diskussion

I tidigare avsnitt har vi enskilt analyserat gruppintervjuerna utifrån våra valda teorier. I följande avsnitt kommer vi att redogöra för de två intervjuanalyserna (A och B) och belysa likheter och olikheter. För ytterligare beskrivning av vårt tillvägagångssätt (se 4.7 tillvägagångssätt vid analys).

Det har i vårt resultat framkommit att det är många olika faktorer som påverkar konstruktionen av identitet. De variationer och likheter som yttrat sig i vårt material kan ha många olika förklaringar och förståelsegrunder. Det respondenterna diskuterat under gruppintervjuerna kan alltså förstås utifrån många olika aspekter som till exempel i vilken kulturell kontext man befinner sig och vilken

ålder man är i. Denna studie inbegriper inte alla möjliga förståelseaspekter vilket vi anser vara omöjligt att uppnå då det respondenterna delgivit oss är beroende av sammanhanget vi befunnit oss i. Den gemensamma kontext som både vi som intervjuare och respondenterna agerat inom kan beskrivas som en social konstruktion. Denna gemensamma kontext kan också förstås utifrån ett interkontextuellt perspektiv där vad som sägs delvis blir beroende av sammanhanget.

När vi analyserar vår empiri finner vi att tjejerna reflekterar över identitet på olika sätt. De äldre tjejerna tycks reflektera abstrakt över sig själva och sin omgivning. De yngre tjejerna reflekterar över sig själva genom beskrivande berättelser om sig och sin omgivning. Detta kan kopplas till den utveckling som sker under ungdomsåren där den kognitiva progressionen stärks. Det kan också förstås utifrån aspekten att grupperna använder språket på olika sätt. Det språk som sändare och mottagare utbyter blir betydande för hur ett budskap uppfattas. I den sociala interaktionen som uppstod både mellan respondenterna och mellan oss och respondenterna finns ett överfört budskap som tolkas av oss. Dessa tolkade budskap blir således viktiga att reflektera över.

Det tycks finnas en skillnad mellan de två intervjugrupperna gällande hur man förhåller sig till samhälleliga normer. De yngre tjejerna verkar ta avstånd från dessa normer och beskriver själva att de "inte orkar bry sig" om det man ibland förväntas vara eller göra. Samtidigt ger de uttryck för ett ambivalent förhållningssätt då de säger att omgivningens synpunkter och förväntningar är av betydelse. De äldre tjejerna påtalar att omgivningen är viktig för vem man är. De uttrycker en anpassning till de normer som råder inom deras aktuella kontext och talar om att sticka ut på rätt sätt och lagom mycket. Det som skiljer de yngre och äldre respondenterna åt tycks vara hur man uttrycker omgivningens betydelse och hur man inrättar sig i oskrivna "rätt- och felkategorier". Tjejerna reflekterar också över de normer som råder i förhållande till könsidentitet. De yngre tjejerna förefaller röra sig mer "löst" mellan de stereotypiska könsrollerna och menar att hur man är främst beror på personer i ens omgivning snarare än vilka könsstereotypiska förväntningar som ställs. De äldre respondenterna beskriver att man "lär sig" att vara tjej och att det är svårt att inte följa normen.

Vid diskussion kring vad identitet är och innebär talar de yngre tjejerna om sitt etniska ursprung. De talar om utseende, bakgrund och efternamn. Fokus ligger på den etniska bakgrundens betydelse i koppling till en individs identitet. Tjejerna beskriver sig som ickesvenska och markerar en skillnad mellan sig och dem de benämner som svenskaktiga. Kanske är det så att dessa tjejer redan i tidig ålder förhållit sig till och reflekterat över sitt etniska ursprung i relation till sin identitet och därför gör en koppling mellan identitet och etnicitet. Samhällets och medias framställning av olika områden har kanske en påverkan på hur individen uppfattar sig själv i förhållande till och i sin omgivning. Tjejerna beskriver att de trivs i stadsdelen och att den bild av stadsdelen som framställs i media inte överensstämmer med deras känsla av att bo där. Då de samtalar om omgivningens och områdets betydelse för vem man är talar de om "svenska"- och "ickesvenska" områden. Tjejerna tycks sätta likhetstecken mellan klass och etnicitet då de i sina utsagor ger en mer eller mindre synonym beskrivning av dessa. Detta kan liknas vid den diskussion Andersson (2003) för i sin avhandling (se 2.2 Inte samma lika – identifikation hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel). När de äldre tjejerna diskuterar omgivningens och områdets betydelse talar de om skillnaden mellan att "bo på landet" eller i stan. De gör ingen koppling till sitt etniska ursprung, de talar om tillhörighet i förhållande till att bo i en storstad eller en småstad. Denna koppling kan kanske förstås utifrån skillnader mellan att växa upp i en mindre stad jämfört med uppväxt i en storstad. Den kulturella kontextens betydelse tycks påverka hur de äldre tjejerna reflekterar kring omgivningens påverkan. Hur en individ socialiseras in i en specifik kulturell kontext framgår i deras diskussion kring landsbygdskultur och storstadskultur.

Då respondenterna talar om familj kan vi utrona vissa likheter och skillnader. De äldre tjejerna menar att familjen är väldigt viktig och att det är hos dem man finner mest stöd. Fortsatt beskriver de

föräldrarna som vägledare i livet. De yngre respondenterna talar om familjen som betydelsefull och tycks i sin beskrivning pendla mellan beroende och frigörelse i förhållande till familjen. De uttrycker också att vännerna ibland är lika eller mer viktiga. Kan det vara så att de äldre funnit en typ av balans mellan avstånd och närhet till familjen medan de yngre kanske söker efter svaret på vem man är i förhållande till omgivningen? Båda intervjugrupperna beskriver familjen som ett komplement i konstruktionsarbetet av identiteten.

Tjejernas samtal kring skolans inverkan på den man är och blir skiljer sig i innehåll. De äldre respondenterna talar om att hamna rätt i sociala sammanhang och om den anpassning som sker i mötet med andra i skolan. Respondenterna som är yngre för diskussionen till de möjligheter svenska ungdomar har i skolan. De menar att om alla tar tillvara på dessa möjligheter har man stor chans att lyckas. Det framträder här en skillnad i innehållet av det respondenterna samtalar kring. De möjligheter de yngre tjejerna påtalar i sin diskussion kanske kan härledas till den sociala omgivningen. Att ha föräldrar med annan etnisk härkomst som invandrat till Sverige kanske har givit dem yngre respondenterna ytterligare ett perspektiv på hur man kan se på skola och samhälle. Det tycks te sig så att de äldre tjejerna samtalar kring skolan och samhället på en individnivå och de yngre talar utifrån ett samhällsligt perspektiv.

Då samtalet handlar om förebilder talar båda grupperna om att det är viktigt att ha något att se upp till samt betydelsen av mål och mening i livet. De yngre tjejerna talar om nära förebilder som till exempel deras föräldrar eller någon annan i närheten. De äldre tjejerna talar om att förebilder kan finnas i det undermedvetna och beskriver detta som ett typ av moraliskt värde. Att spegla sig i och att kunna relatera till någon/något betydande framkommer vara viktigt för respondenterna i båda grupperna. Detta resonemang överensstämmer med Stiers (2003) beskrivning av att identiteter utvecklas och blir meningsfulla i förhållande till något eller någon annan.

Under uppsatsens gång ansåg vi det nödvändigt att använda ett intersektionellt perspektiv för att beskriva den komplexa verklighet tjejerna lever i. Kön, klass och etnicitet är faktorer som alla påverkar varandra och får olika betydelser beroende av vilken social kontext och vilket samhälle individen lever i. Dessa påverkansfaktorer kan vara behjälpliga i försöket att förstå respondenternas identitetskonstruktion. Både skillnader och likheter mellan intervjugruppernas berättelser kan identifieras och förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv. Tjejerna i båda intervjugrupperna talar om hur det är att vara tjej och vad det innebär. Deras samtal präglas av en komplexitet i försöken att förhålla sig till de rådande normerna. Vi ser att respondenterna oberoende av sin bakgrund och ålder förhåller sig till en stereotyp bild av hur man bör vara och själva försöker ta makten och definiera sin identitet. Med den liknelse Eriksson-Zetterquist & Styhre (se 3.2.2 intersektionalitet) gör mellan intersektionalitet och ett prisma vill vi belysa hur vi försökt att använda ett intersektionellt perspektiv i vår studie. Hur vi vinklat prismet mot tjejerna är beroende av vår egen förförståelse och våra föreställningar om vilka färger vi förväntar oss att se. Vi har försökt att använda lämpliga redskap för att spegla så många färger som möjligt då vi studerat ljusstrålarna.

Vår studie har gjort oss än mer medvetna om vikten av individens känsla av att själv bemästra sin livssituation, känslan av individuell autonomi och en ansvarskänsla över sitt eget liv. Vi har försökt beskriva och förstå respondenternas sociala verklighet, hur de formar, uppfattar och vilka som påverkar denna. Vi kan se att identiteten är något som skapas i samspel med andra. Unga tjejers självuppfattning och kontakten med vuxna har visat sig vara viktiga faktorer i identitetskonstruktionen. Att gemensamt med andra definiera sin livssituation verkar för tjejerna vara betydelsefullt. Vad vi tycker oss se är att identiteten i hög grad är beroende av stöd och bekräftelse från omgivningen. Att känna tillhörighet och att identifiera sig med andra ter sig vara nödvändigt för utvecklandet av identiteten. Vidare tycks det egna förhållningssättet gentemot rådande normer vara betydelsefullt. Tjejerna befinner sig i en pågående process av att konstruera och finna en roll i olika specifika kontexter. De förändringar som sker på många olika plan,

socialt/psykiskt/biologiskt, under adolescensen tvingar individen att ta ställning inför en rad olika existentiella frågor såsom; vem är jag och vad gör mig unik. Tjejerna verkar använda demarkation och identifikation som viktiga verktyg i den sociala interaktionen. Konstruerandet, dekonstruerandet och rekonstruerandet av den egna identiteten är processer tjejerna genomgår i sitt vardagliga liv.

5.8 Avslutande reflektioner

Avslutningsvis sammanfattar vi våra huvudsakliga resultat i koppling till vårt syfte och våra tre frågeställningar. Vi har velat undersöka hur tjejer i två olika åldersgrupper och olika sociala sammanhang upplever och ser på identitet. Vi har med ett socialkonstruktivistiskt perspektiv studerat och analyserat vilken påverkan omgivningen har för tjejers identitetsarbete.

Genom diskussioner och berättelser beskrev tjejerna under gruppintervjuerna identitet som någonting som kännetecknar vem man är. Deras beskrivningar av identitet betonade också omgivningens betydelse för vem man blir.

Då vi undersökte vilka aktörer tjejerna ansåg vara viktiga talade de främst om familjen. Vänner, skola och förebilder beskrevs också vara viktiga. Respondenterna uttryckte att det är inom familjen man finner trygghet, känner tillhörighet, får bekräftelse och stöd. Vännerna skildras som viktiga och som att de också finns där som ett stöd då man behöver det. Gemenskap är också något som tjejerna talar om då de diskuterar vännernas betydelse. Denna gemenskap tycks bli viktig i den sociala interaktionen mellan gruppmedlemmarna samt för att definiera sig som grupp i förhållande till den omgivande sociala kontexten. Att relatera till en förebild framkommer vara betydelsefullt för respondenterna. Tjejerna beskriver att man kan se upp till sina förebilder och använda dem som ideal för hur man vill vara och agera. Båda grupperna beskriver skolan som viktig för vem man är och blir.

Den påverkansfaktor som framträtt vara viktigast för tjejerna är känslan av samhörighet och upplevelsen av att tillhöra en större kontext. Ytterligare en viktig faktor ter sig vara hur man förhåller sig till rådande normer i samhället. I koppling till dessa normer beskriver grupperna att man önskar få vara ”den man är” men att man mer eller mindre anpassar sig till den ”verklighet” man lever i. De förväntningar som ställs på individen av både den sociala omgivningen och av samhället är också något som påverkar tjejerna, något de dagligen hanterar och förhåller sig till. Respondenternas framtidssyn blir tydlig då de talar om att visioner och mål är viktiga att ha i livet. Dessa beskrivs som nödvändiga för att kunna ta sig fram och nå dit man vill. Den samhälleliga- och kulturella kontexten påverkar individen. Våra respondenter lever i olika omgivningar och sammanhang vilket verkar ha betydelse för hur de talar om och upplever identitet.

Vi har ovan beskrivit hur tjejer i denna studie konstruerar identitet i samspel med andra. Vi ser tendenser till en osäkerhet kring hur man bör eller skall vara både som individ och tjej i dagens samhälle. De sociala normer och förväntningar som ställs på individen kan uppfattas som krav och är något unga människor idag måste förhålla sig till. Vuxenvärlden, innefattande både föräldrar och övriga vuxna, ter sig vara viktig för tjejer i deras identitetskonstruktion vilket gör det betydelsefullt att det finns möjligheter till att ta dessa kontakter. Det stöd tjejerna behöver i identitetsarbetet kan inte alltid tillgodoses av föräldrar eller andra vuxna i deras närhet och där spelar det sociala arbetet en viktig roll eftersom många socialarbetare dagligen möter individer som behöver stöd. För att kunna möta unga tjejer på ett tillfredställande sätt krävs kunskap om vilka faktorer som inverkar på identiteten samt vilken påverkan dessa har.

Vi hoppas att denna uppsats kan dra uppmärksamhet till tjejers identitetsarbete och skapa ett intresse för fördjupande kunskap inom detta område. Vi ser uppsatsen användbar främst för verksamma inom det sociala fältet men även för andra verksamma som kommer i kontakt med

tjejer. Vissa delar av resultaten i denna studie samstämmer med tidigare forskning som gjorts inom samma forskningsområde. Vad vi genom vår studie har uppmärksammat och vill understryka är den samhälleliga och kulturella kontextens betydelse för individen i hennes pågående konstruktionsarbete. Intressant vidare forskning inom området skulle kunna vara att undersöka hur både tjejer och killar konstruerar identitet, att utföra enskilda intervjuer eller att utföra ett flertal fokusgrupper. Vår studie är ett nedslag i en specifik kontext och genomförd vid en viss tidpunkt i tjejernas liv. I enlighet med det socialkonstruktivistiska perspektivet och våra resultat, som bekräftat att identiteten inte är en statisk företeelse, vore det också intressant att i en longitudinell studie undersöka hur identiteten konstrueras, rekonstrueras och dekonstrueras över tid.

6. Referenslista

6.1 Tryckta källor

Almér, Elin (2006) "Ungdomar och språk". I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Almqvist, Kerstin (2006) "Identitet och etnicitet". I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Berg, Lars-Erik; Boglind, Anders; Leissner, Tom; Månsson, Per & Värnlund, Holger (1976) *Medvetandets sociologi: en introduktion till symbolisk interaktionism*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Billinger, Kajsa (2005) "Fokusgrupper – en datainsamlingsmetod". I Sam Larsson; John Lilja & Katarina Mannheimer (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Burr, Vivien (2003) *Social Constuctionism second edition*. Routledge New York: Taylor & Francis Ltd.

Charon, Joel M. (1998/ 2006) *Symbolic interactionism: an introduction, an interpretation, an integration*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall; London: Prentice-Hall International.

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005) *Intersektionalitet – Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.

Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt (2006) *Sociologiska perspektiv – grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur.

Erikson, Erik H. (1968) *Ungdomens identitetskriser*. Stockholm: Natur och Kultur.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Styhre, Alexander (2007) *Organisering och intersektionalitet*. Malmö: Liber.

Frisé, Ann (2006) "Kropp, utseende och sexualitet". I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Frisé, Ann & Hwang, Philip (2006) "Inledning och översikt". I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Goffman, Erving (1959/ 2006) *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Norstedts.

Helkama, Klaus; Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela (2000) *Socialpsykologi – en introduktion*. Malmö: Liber.

Johansson, Thomas (2006) "Att skapa sin identitet: Ungdom i ett posttraditionellt samhälle". I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Kroger, Jane (2006) "Identitetsutvecklingen i de tidiga vuxenåren". I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Sam (2005)(a) ”Teori, metod och empiri”. I Sam Larsson; John Lilja & Katarina Mannheimer (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Sam (2005)(b) ”Kvalitativ metod – en introduktion”. I Sam Larsson; John Lilja & Katarina Mannheimer (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Marcia, James (2006) ”Jagidentitet och objektrelationer”. I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Sahlin, Ingrid (2002) ”Sociala problem som verklighetskonstruktioner”. I Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Smedler, Ann-Charlotte & Drake, Karin (2006) ”Identitet och kön”. I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Stier, Jonas (2003) *Identitet – människans gåtfulla porträtt*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenning, Conny (2003) *Metodboken – samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling*. Eslöv: Lorentz Förlag.
- Thomassen, Magdalene (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis – introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Thurén, Torsten (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber.
- Wrangsjö, Björn (2006) ”Kliniska synpunkter på identitetsutvecklingen”. I Ann Frisé & Philip Hwang (red.) *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

6.2 Elektroniska källor

2009-10-05 Nationalencyklopedin • Lång
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/identitet/209858>

2009-10-05 Nationalencyklopedin • Lång
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/konstruktivism>

2009-11-10 Nationalencyklopedin • Lång
<http://www.ne.se/lang/erik-h-erikson>

2009-11-10 Nationalencyklopedin • Lång
<http://www.ne.se/symbolisk-interaktionism>

2009-11-10 Nationalencyklopedin • Lång
<http://www.ne.se/charles-h-cooley>

6.3 Artiklar & avhandlingar

Abrams, Laura S. (2002) "Rethinking Girls At Risk – Gender, Race and Class Intersections and Adolescen Development". *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, vol. 6, nr. 2, sid 47-64.

Adamson, Lena (1999) *Like circles on the water*. Linköpings Universitet.

Andersson, Åsa (2003) *Inte samma lika*. Stockholm/ Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Fogelqvist, Anette & Zakai, Hanna (2001) "Du ska kunna ta för dig som en hel karl men se ut som en söt liten Lolita". *Barn & Ungdom*. Nr 1, sid 7-8.

Forsberg, Margareta (2005) *Brunetter och Blondiner – Om ungdom och sexualitet i det mångkulturella Sverige*. Göteborgs Universitet, institutionen för socialt arbete.

Olsson A, Rolf (2001) "Tonårsflickor känner sig ensamma med sina problem". *Barn & Ungdom*. Nr 1, sid 5-6.

7. Bilagor

7.1 Intervjuguide

Intervjuguide för fokusgrupperna – identitet ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv

Vi inleder fokusgruppen med att berätta vilka vi är och vårt syfte med studien. För att skapa utrymme för ”fri” diskussion tydliggör vi att allas åsikter är viktiga och att allt som sägs är rätt. Vår önskan är att det skall vara ”högt i tak” i fokusgruppen. Vidare informerar vi om formen och uppbygget av fokusgruppen såsom tidsram, paus och användande av bandspelare. Vi lyfter frågan kring de etiska aspekterna som rör gruppen, till exempel anonymitet och konfidentialitet.

Tjej

Identitet	Sociala relationer
Vad är identitet?	Har ens vänner en liknande identitet, hur?
Vad behöver man identiteten till?	I vilka sammanhang blir identiteten viktig?
Vad är en tjej och hur är det att vara flicka?	Hur vet man att man är en tjej?
Hur vill man vara?	Vem vill man vara lik?
Hur viktigt är det att vara den man vill vara? Varför?	Hur viktigt är det att andra uppfattar en på det sättet man vill?
På vilket sätt är omgivningen viktig för vem man är/blir?	Vilka viktiga personer finns i ens omgivning?
Är det viktigt hur andra ser på en? I så fall varför och på vilket sätt?	På vilket sätt påverkas man av andras uppfattning av en själv?
Är/känner man sig alltid som densamma i olika omgivningar eller förändras man och i så fall på vilket sätt?	Hur påverkar ens omgivning den man är/blir?
När/var/hur känner man sig avslappnad i den man är?	Med vilka i ens omgivning känner man sig avslappnad i den man är? Med vilka i ens omgivning känner man sig osäker på vem man är?
Vad gör en person unik?	Vad har påverkat att jag är den jag är?
Påverkar området där man bor vem man är/blir? På vilket sätt?	Vad/vilka i området påverkar vem man är/blir? På vilket sätt?
Hur tror ni att tjejer i andra stadsdelar ser på sig själva?	Vad/vilka tror ni påverkar tjejer i andra stadsdelar?

Familj

Identitet	Sociala relationer
Vad är en familj?	Vilka ingår i en familj?
Är familjen viktig? På vilket sätt?	Vem/vilka är viktiga i familjen?
	Påverkar familjen den man är/blir?
På vilket sätt är familjen viktig/oviktig för den man är/blir?	Hur stor påverkan har familjen för den man är/blir?
Vill man vara lik sina föräldrar?	Hur påverkas man av den familj man lever i?
	Vill ens föräldrar att man skall vara lik dem?
	När behöver man familjen?

Skola

Identitet	Sociala relationer
Är skolan viktig?	Vilka i skolan är viktiga?
Hur påverkar skolan den man är/blir?	Vilka i skolan påverkar den man är/blir?
På vilket sätt är skolan viktig/oviktig för den man är/blir?	Hur stor påverkan har skolan för den man är/blir?
Ger skolans värld personer utrymme att vara den man vill vara?	
	Har det någon betydelse vilken skola man går i? Påverkas man av vilken skola man går i?

Vänner

Identitet	Sociala relationer
Vad är en kompis?	Vad gör kompisar?
Är kompisar viktiga? I så fall på vilket sätt?	
	I vilka sammanhang är kompisar viktiga?
På vilket sätt påverkas man av sina vänner?	Hur påverkar vännerna den man är?
Är det viktigt att till sättet vara lik sina vänner? Varför/varför inte?	Tror ni att man påverkar och påverkas av varandra och därmed blir mer lika varandra?
Är det viktigt att till utseendet vara lik sina vänner?	Påverkas man av varandras stil?
Är det okej att ha en <i>egen</i> stil?	Är det många i omgivningen som har en <i>egen</i> stil?
Vad innebär det att ha en <i>egen</i> stil?	Hur uppfattas man av andra om man har en <i>egen</i> stil?
Är det viktigt hur man ser ut? I så fall på vilket sätt och varför?	Är det viktigt hur personer i ens närmsta omgivning ser ut?

Förebilder

Identitet	Sociala relationer
Vad är en förebild?	
Vad gör en förebild?	
Vad gör någon till en förebild?	
Kan vem som helst vara eller bli en förebild?	
Har ni någon förebild?	Har man samma förebild som sina vänner?
Är det viktigt att ha en förebild? Varför/varför inte?	

Framtid

Identitet	Sociala relationer
Var ser man sig om tio år, vem vill man vara och vad vill man göra då?	Vad tänker andra om vem man kommer vara och göra om tio år?
Vem <i>önskar</i> man att vara om tio år?	Vem önskar/vill andra att man är om tio år?
Vilka möjligheter har man att påverka sin framtid?	I vilken grad och på vilket sätt påverkar andra ens framtid?
Vilka mål vill man uppnå i livet?	Har man samma mål som sina vänner?
Vad är riktigt viktigt för mig?	Vad anser andra vara viktigt för mig?

Avslutningsvis ställer vi slutfrågor som; är det någonting vi missat och är det någon som vill tillägga någonting?

7.2 Missivbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Hej!

Vi är två tjejer som studerar till socionomer på Göteborgs Universitet. Vi läser vår sjätte termin och skall skriva vår C-uppsats nu i höst. Vår uppsats kommer att handla om hur unga flickor ser på identitet. Vi kommer att ta upp frågor kring skola, familj, vänner mm. Uppsatsen skriver vi under handledning av vår handledare Leila Billquist.

För att kunna samla in material till vår uppsats planerar vi att ha så kallade fokusgrupper. I fokusgrupperna träffas vi och 4-7 flickor och sitter tillsammans i en grupp. Vi pratar om hur ni ser på att vara ung tjej idag. Vi kommer att använda bandspelare under samtalet, enbart för att vi skall kunna komma ihåg det som sägs. Bandet kommer att förstöras efter att uppsatsen är klar.

Under samtalet kommer vi att ställa frågor om till exempel vilken betydelse skola, familj och vänner har för utvecklandet av identiteten. Ni själva bestämmer om det är något ni inte vill svara på eller prata om. Samtalet kommer inte att inrikta sig på dig som enskild person utan på er gemensamma berättelse.

I uppsatsen kommer inte era namn eller annat som kan identifiera er att förekomma, ni kommer att hållas anonyma. Vi följer vetenskapsrådets etiska riktlinjer under hela vår uppsats (www.vr.se). Vi vill också vara tydliga med att det som sägs i gruppen inte kommer att föras vidare av oss.

Om vi varit otydliga i informationen eller om det är något annat ni undrar över gällande vår uppsats är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare via telefon eller e-mail.

Handledare Leila Billquist: XXXX@XXXX

Vi hoppas ni är intresserade av att medverka och ser fram emot att få träffa er i en fokusgrupp!

Tack på förhand!

Elin Israelsson

Tel: XXX XXXXXXXX
e-mail: XXXX@XXXX

Matilda Herrström

Tel: XXX XXXXXXXX
e-mail: XXXX@XXXX

Jag samtycker till att medverka i denna fokusgrupp

.....
Underskrift

.....
Datum

Jag samtycker till att min dotter medverkar i denna fokusgrupp

.....
Underskrift

.....
Datum